

בעזר נורא על נוראים: מושל בעליונים ובתחתונים:
 סיימתי סדר תנאים: ראשונים ואחרונים:
 פניו אחלה. שיעשה עמי בטובה:
 לכבוד חתן וכלה. לסדר משפטי הכתובה ע"פ:

סימן יב

נוסח ודיני הכתובה א*

**ברביעי בשבת א) שלשה ב) ימים ג) לחדש ד) אלול ה) שנת
 חמשת אלפים וארבע מאות ו) ועשרים ושתיים ז)
 לבריאת ה) עולם למנין ט) שאנו מנין י) כאן יא) במדינת יב)
 באמבערק יג). איך רבי יד) משה בר י) אברהם יד) הכהן י) אמר לה**

חלק לשבעה

ע"פ עיין תשנ"ז שס נמצא ציבור על כל נוסח הכתובה, והוא נס"ג (סימן ע"ב).

לשבעה

תפארת

הבית שמואל בסי' קכ"ט ס"ק י"ג שהביא מרבינו ממה שכתב בסי' מ"ה סעיף כ"ב ס"ק א' שתמה באמת אף לגבי גט למה אין כותבין רב, וסיים שעכ"פ אם יש עוד אחד בשם זה ודאי שיש לכתוב בן מוה"ר, עכת"ד. ובקיצור נחלת שבעה הוסיף אף תוארים מיוחדים. וכן מצינו עוד נוסחאות כתובה שהוסיפו תוארים בכרית כהונה ובנהר מצרים. ועיין שו"ת שארית שמחה סי' נ"ב, ובשו"ת משנה הלכות חלק י"ד סי' קכ"ח.

ג) הנה לקמן סי' מ"ה סעיף כ"ב כתב רבינו לכתוב בן ולא בר, והכא לא הקפיד על כך, וכתב בר דרק בגיטין דחמירי אית ליה דבעינן להקפיד, כיון דאין הקפידא כל כך מדינא. וכן מצינו בהרבה נוסחאות של רבינו שכתב בר וכן כתבתי בכל הנוסחאות של השטרות. ובקיצור נחלת שבעה בהקדמה לכללי השמות סעיף י"ד כתב שיש לכתוב דוקא בן ולא בר.

ד) חזינן. דס"ל לרבינו לכתוב יחוס הכהונה

א) הנה רבינו העתיק נוסח אשכנז והביא בתוך הנוסח מה שנהגו בפולין ונראה דדעתו שצריך לשלב שני הנוסחאות גם יחד כל היכא דלא סתרי הדדי שכן מצינו בסימן ט' שכתב נוסח שטר תנאים אחרונים נוסח אשכנז ומשנהו נוסח פולין ואחר כך בסימן י' כתב נוסח שטר תנאים המורכב משניהם וכפי הנראה גם בנוסח הכתובה דעתו של רבינו כן וכן נהוג בהרבה מקומות והיכא שסתרי הדדי כבר כתב רבינו להלן דנהרא נהרא פשטיה. הערות לנוסח זה לא כתבתי רק בדברים שלא דן בהם רבינו בפנים, שבמקומות אלו כתבתי הערות בפנים.

ב) בשו"ת דברי יציב א"ע סי' צ' תמה למה כתב רבינו תוארים בכתובה, הלא בגט אין כותבים, ורצה לומר כיון שיש בעלי זרועות שכותבין בגט ואם לא יכתוב בכתובה יאמרו שלאו הך הוא, וסיים שכל זה כשמירי מהבעל או מאביו אבל בעדים ודאי שלא יחתמו בתוארים, והביא מדברי נחלת שבעה <השלם> - א / שמואל בן דוד משה הלוי [עמוד 296] (726077)

להדא בתולתא (פז) פ בילא (טז) בת רבי מאיר הלוי הוי לי
לאנתו (יז) כדת משה וישראל (יח). ואנא אפלה ואוקיר ואיזון (יט)
ואפרנס (כ) יתיכי (כא) ה (בפולין ליכי (כב) א) כהלכות (כג) גוברין
יהודאין דפלחין (כד) ומוקרין וזנין (כה) ומפרנסין לנשיהון
בקושיטא (כו). ויהיבנא (כז) ליכי מהר (כח) בתוליכי (כט) כסף
זוזי (ל) מאתן (לא) ז דחזי (ל) ליכי מדאורייתא (לב) ט. ומזוניכי (ל)

חלק לשבעה

פ] בנוסח הרמז"ס (פרק ד' מינוס סעיף ל"ג) כמזכר

בתחלה אמר להדא בתולתא כלמא, ללא כנמלת שבעה.

תפארת

לשבעה

שהביא דיעה משם האורבלי שכותבין רק ביו"ד
אחת לאחר הכ"ף, לכי, וכתב שבדיעבד סגי בחד
יו"ד, ולפי"ז פשוט דכל שכן לגבי כתובה דכשר
בדיעבד.

ז) מאתן ולא מאתיים וכן הוא במהר"ם מינץ
ובמהרי"ל ובתשב"ץ ח"ג סי' ס"א אולם מצאתי
בטופס כתובת יבמים באור זרוע שכתוב מאתיים
ובספר הנשואים כהלכתם בנוסח הכתובה מביא
שגם מדברי השבט בנימין מבואר שגרס מאתיים
ועיין במלאכת חרש ח"ט ס"ק מ"ה.

ח) דחזי ביו"ד לבסוף, וכן הוא ברמב"ם בנוסח
הכתובה, אולם במהר"ם מינץ איתא בוי"ו לבסוף
דחזו וכן הוא במהרי"ל.

ט) ביו"ד אחת בין הרי"ש להי"ו, וכן הוא
במהר"ם מינץ בחד יו"ד, וכן הוא במהרי"ל
ובזכרון משה וטעות סופר מה שבמהדורות שלנו
מנחת שבעה איתא בכ"י יודיין שהעיקר
כמהדורא ראשונה ששם איתא ביו"ד אחת אולם
בראבי"ה ובבנימין זאב ובלבוש, איתא
מדאורייתא בשני יודיין במלאכת חרש ח"ט ס"ק
כ"ו שהעיקר בכ"י יודיין.

י) כן הוא בלבוש ובזכרון משה ובתשב"ץ בחד

בכתובה ועל אף שבשאר שטרות קיי"ל בחו"מ
סי' מ"ט סעיף א' שאין צריך להזכיר היחוס, וכן
כתבו בתורת גיטין קכ"ט ס"ק י"ב ובחכמת
שלמה סעיף ז' שם, מ"מ בכתובה החמירו טפי,
כמו שמצינו לגבי מילתא אחריתא שהחמירו
בכתובה יוחר, אולם בדיעבד אף בכתובה ודאי
דאין מעכב. ואף שבגט האריכו בזה, וכמבואר
בכ"י אבהע"ז סי' קכ"ט שדחה דברי התרומת
הדשן פסקים וכתבים סי' ר"ז שרצה לפסול
ולדעתו יש להקל, וכן דעת הט"ז שם ס"ק ט"ז
להכשיר, וברמ"א שם סעיף ז' נקט דיש להתמיד
אם לא בשעת הדחק וכן הוא דעת הבית שמואל
שם ס"ק י"ד, אבל בכתובה ודאי דיש להקל, וכן
כתב מו"ח הגרש"א שטרן שליט"א בספרו כתובה
כהלכתה סי' ו', והביא שכן הוא דעת מרן
הגרש"ז אורבך זצוק"ל.

יא) בשלשה יודיין, ויו"ד אחד בין תי"ו לכ"ף וכן
כתב רבינו להדיא בס"ק כ"א, אולם בראבי"ה
ובמחזור ויטרי איתא יתיכי בכ"י יודיין בין תי"ו
לכ"ף.

יב) ולקמן בסי' מ"ה בדיני הגט הביא רבינו ג"כ
שיש לכתוב בשתי יודיין, גם יו"ד בלמ"ד לכ"ף

וי"ד לאחר הכ"ף. אולם הביא מהבית יוסף

וכסותיכי^(ט) וסיפוקיכי ומיעל לזתיכי^(י) (ג) כאורח כל ארעא (ד).
 ועביאת מרת (ה) בילא בתולתא דא (ו) זהות (ז) ליה לאנתו
 (ח). ודין (ט) נדוניא דהנעלת ליה מבי (מ) אבוה (מא) בין בכסף
 (מב) בין בדהב (מג) (בפולין בין בכסף בין בזהב) בין בתכשיטין במאני
 (מד) דלבושא (מה) (בפולין בשימושי דירה (מו)) (מי) ובשימושא דערסא (מא)
^{טו} [הכל קבל עליו פלוני בר פלוני חתן דגן ב]חמשיין ליטרין (מז). ועבי רבי
 משה הכהן חתן דגן זהוסיף לה מן דיליה חמשיין ליטרין. סך הכל
 מאה ליטרין (מח) דכסף (בפולין כותבין מאה זקוקים כסף צרוף. ועבי רבי

חלק לשבעה

פא] ודירה כותבין זה"ל לכסף, ועכסא צאל"ף, והטעם לזה לשון הקודש וזה מרגוס.

לשבעה

וכן ראיתי מדוקדק במהדורה ראשונה כדכרינו.
 (ד) בנוסח כתב רבינו במאני דלבושא תיבת
 במאני ביו"ד לבסוף ובשימושי דירה תיבת
 בשימושי ג"כ ביו"ד לבסוף ושימושא דערסא
 תיבת ושימושא באל"ף בסוף, אולם כהערה אות
 מ"ו כתב רבינו אף בשימושא דירה באל"ף לבסוף
 ורק מאני דלבושא כתב ביו"ד לבסוף, וכן כתב
 רבינו בנוסח כתובה דארכסא סי' י"ג ובמהר"ם
 מינץ איתא הכל ביו"ד לבסוף וכן כתב במלאכת
 הרש ח"ו אות י"ח שיש לכתוב הכל ביו"ד בסוף
 אלא שלא העתיק נכון דעת רבינו בזה עיי"ש.

(ז) כתב בקיצור נחלת שבעה שאחרי תיבת
 ובשימושא דערסא יש להוסיף תיבות אלו "הכל
 קבל עליו פלוני בן פלוני חתן דגן בכך", וכתב
 שלפ"ז יש להוסיף כן בכל הנוסחאות השייכים
 לכתובה, כגון לקמן בסי' י"ג בנוסח כתובה
 דאידכסא, ובנוסח כתובה דאשתכח בה טעותא,
 ובנוסח תוספת כתובה, וכן הוא באמת בקיצור
 בכל הנוסחאות.

תפארת

יו"ד בין הגו"ן לכ"ף, אולם ברמב"ם ובראבי"ה
 ובבנימין זאב בב"י יודי"ן, ובמהרי"ל כתב
 ומזונתיכי.

(א) בחד יו"ד בין התי"ו לכ"ף, וכן הוא בלבוש
 ובזכרון משה ובתשב"ץ ובמהרי"ל, אולם
 ברמב"ם ובראבי"ה ובבנימין זאב ובמתזור ויטרי
 וכסותיכי דהיינו בכ' יודי"ן.

(ב) לזתיכי בחד וי"ו וחד יו"ד, וכן הוא
 בתשב"ץ ובלבוש ובזכרון משה, אולם במהרי"ל
 איתא לזתיכי בשני ווי"ן, ובבנימין זאב איתא
 לזתיכי בשני ווי"ן ובשני יודי"ן, וכן הוא
 בראבי"ה.

(ג) הנה רבינו האריך כפנים אם כותבין ודין
 ביו"ד או ודן בלי יו"ד ומסיק שם שבפולין
 כותבין ודן בלי יו"ד ובאשכנז כותבין ודין
 ביו"ד ולפ"ז תקנתי הנוסח שכול ההוספות
 שהביא רבינו מפולין כתבתי ודן בלא יו"ד

ובכל שאר הנוסח מאשכנז כתבתי ודין ביו"ד
 נחלת שבעה <השלם> - א / שמואל בן דוד משה הלוי [עמוד 298] (726077)

פלוני חתן דגן והוסיף לה מן דיליה מאה זקוקים כסף צרוף אחרים כנגדן. סך הכל מאתים זקוקים (מט) כסף צרוף (נ). וכך אמר רבי משה הכהן (נא) חתן דגן. אחריות שטר כתובתא דא ותוספתא דין (בפולין כותבין כתובתא דא נדוניא^ט) דן (נג) ותוספתא דא) קבלית (נד) עלי ועל ירתי^ט בתראי להתפרע מכל שפר (נה) ארג (נה) נכסין וקנינין (נו) דאית לי תחות כל שמיא, דקנאי ודעתיד אנא למקני (נו) י^ט, נכסין דאית להון אחריות (נח) ודלית להון אחריות (נט), כלהון (ס) יהון אחראין וערבאין (סא) לפרוע מנהון שטר כתובתא דא ותוספתא דין (בפולין כתובתא דא נדוניא דן ותוספתא דא) [מינאי]^ט, ואפילו מן גלימא דעל כתפאי (סב), בחיים ובמות (יש סופרים כותבין בחיי ובמותי) (סג), מן יומא דגן ולעלם. ואחריות (וחומר) שטר כתובתא דא ותוספתא דין (בפולין כתובתא דא נדוניא דן (סד) ותוספתא דא) קיבל עליו רבי משה הכהן חתן דגן כחומר כל שטרי כתובות

לשבעה

תפארת

למקנא, והעדפתי לכתוב כמו שכתב רבינו בהערות למקני ביו"ד שהרי בכל הנוסחאות האחרים שכתב רבינו כאן כתב למקני ביו"ד. ובספר מלאכת חרש ח"ט ס"ק ס"ח כתב שהגירסא הנכונה ביותר הוא למקני עם י', על פי מה שתרגם המתרגם פסוק דעמוס ח' ו' לקנות בכסף דלים למקני, ועיין בשו"ת להורות נתן ח"י סי' ק"ב, ובכתובה כהלכתה חלק המכתבים מכתב ט"ו.

י) בהרבה נוסחאות איתא מינאי ואפילו מן גלימא עיין בלבוש, ובמהר"ם מינץ אף שבגוף הנוסח ליתא אולם בהערה הביא שיש סופרים כותבין מנאי, ואפשר שמקור הדברים הוא מגמ' ב"ק דף י"א ע"ב ובבא בתרא קנ"ז מיניה אפילו מן גלימא דעל כתפיה ופלא שלקמן סי' כ"א בנוסח שטר חצי זכר הזכירו רבינו וכאן השמיטו.

יז) במהר"ם מינץ איתא ונדוניא עם וי"ו בתחילת התיבה, ורבינו לא כתב כך. וכתב בשו"ת בית שלמה סי' ס"ב דאף שלכתחילה כותבין בלי וי"ו וכנוסח רבינו, מ"מ בדיעבד אם כתב בוי"ו כשר.

יח) וכן הוא ברבי"ה ובמהרי"ל, אולם בשו"ת מהר"ם מינץ בסוף התשובה הביא שמנהג פולין לכתוב ירתאי באל"ף וי"ו לבסוף, וכן הוא ברמב"ם פרנקל לפי כמה גירסאות שם, ובתשב"ץ כתב ליורתאי.

יח) למקני ביו"ד לבסוף, כמו שכתב רבינו בפנים בהערות. וכן הוא בטופס הכתובה למהרי"ל, וכן הוא בטופס כתובה למהר"ם מינץ, וכן בטופס הכתובה לבעל הלבוש. אכן בטופס הכתובה גופיה כתב רבינו למקנא עם אל"ף לבסוף, ובמהדורא ראשונה היה כתוב בדברי רבינו למקנאי, ובלוח הטעות תיקן רבינו שיש לגרוס

(סח) ותוספתות דנהגין (פו) בבנת (מז) ישראל העשויין כתיקון (ס) חז"ל. דלא כאסמכתא (סח) ודלא כטופסי דשטרי. וקנינא (ספ) [פג] מן רבי משה בר אברהם הכהן חתן דגן (ע) למרת בילא בת רבי מאיר הלוי בתולתא דא ככל (כא) מה דכתיב (כב) ומפורש (כג) לעיל במנא דכשר (עא) למקניא ביה. הכל שריר וקים (כד): וחותמין שני עדים (עב) (כה).

ובאשכנז חותם החתן (עג) לצד שמאל פלוני בן פלוני החתן.

חלק לשבעה

וקנינו. והשנתי דמתרגוס מתי שכותב נא צסוף הוא לשון רבים, ועיין ט"ז אר"ם (סימן מר"ט ס"ק ז') דנדרגא נא צסוף הוא לשון רבים, ודו"ק היטב. [פג] מצאתי בשו"ת משכ"ץ (סי' סימן ש"א), ששאלו

[פג] נשאלתי מהמופלג מוה"ר יוסף שורשטיין נ"י צאור ליוס ו' ויחי י"ג טבת מר"ן, דהא קנין צעי שנים, ואם כן איך אמרו וקנינא מיניה צאל"ף דהוא לשון יחיד, והיה לכמזו צלשון רבים

לשבעה

סופרים בכל השטרות ומסיק שכן העיקר לפי מבטא ארמית.

(כג) ומפורש בוי"ו בין הפ"א לרי"ש, וכן הוא בראבי"ה ובלבוש בנוסח הכתובה, וכן הוא בבנימין זאב. אולם במהר"ם מינץ הביא שיש שכותבין בלי וי"ו, וכן הוא באמת במהרי"ל ובתשב"ץ ובזכרון משה, וכן הסיק בספר מלאכת חרש ח"ט ס"ק ע"ד.

(כד) רבינו כתב בכל הנוסחאות תיבת וקים ביו"ד אחד בין הקו"ף למ"ם, ומה שנדפס בנוסח הכתובה לרבינו וקיים בשני יודי"ן טעות סופר הוא, וכן הוא להדיא במהדורא ראשונה שנדפסה על ידי רבינו בעצמו קים בחד יו"ד, וכן הוא בנוסח כתובה למהר"ם מינץ, וכן הוא בשו"ת תשב"ץ והוכיח מהפסוק וכאשר קים. אכן בש"ס ב"ב ק"ס איתא ושריר קיים בב' יודי"ן, וכן הוא ברמב"ם בנוסח הכתובה, וכן הוא בטור בכמה מקומות בנוסחאות, וכן בתרגום יונתן וירושלמי

תפארת

(כ) כן הוא בראבי"ה ובזכרון משה וברמב"ם ובמהרי"ל, אולם במהר"ם מינץ איתא בתקון בלי יו"ד בין תי"ו לקו"ף, וכן הוא בלבוש, אלא שבמהר"ם מינץ הביא שיש סופרים שכותבין ביו"ד.

(כא) כן הוא במהדורה ראשונה של רבינו וכן הוא במהר"ם מינץ איתא ככל בכ"ף, וכן הוא בראבי"ה במשפטי הכתובה, ובתשב"ץ איתא על כל, וכן הוא בקיצור נחלת שבעה ובמהר"ם זכרון משה כתב בכל בבי"ת, וכן הובא בנחלת שבעה מהדורה שלנו.

(כב) בספר מלאכת חרש ח"ט ס"ק ע"ד האריך בדבר איך כותבין תיבה זו והביא שבטופס כתובה למהרי"ל ובשו"ת הר"ן כתבו דכתוב בוי"ו. אולם הרשב"ם בכא בתרא דף קס"א ע"ב כתב דכתב בלי וי"ו ובלי יו"ד וכן מצינו בנוסחאות רבינו בחלקם שכתב כן אולם דעת רוב הראשונים לכתוב דכתיב ביו"ד כמבואר בטופס כתובה להרמב"ם ובתשב"ץ ובמהר"ם מינץ ובתיקון

א. **ברביעי בשבת**. כתבו הגהות מיימוני (פ"ד מהלכות יבום ס"ק ס'), מה שאין כותבין בכתובה ב"ז זכרון עדות כמו שאר שטרות שכותבין דוכרן סהדותא, כדמשמע ב"ב פרק יש נוחלין (דף קל"ו ע"א) וכו', כתב ראבי"ה (סימן תתקי"ט) משום דאלים וכמעשה בית דין דמי, כדאמר בפ"ב דגיטין (דף י"ח ע"א) דכמעשה בית דין דמי, ולא מעשה בית דין ממש, הלכך אין כותבין בלשון בית דין ולא לשון עדות, הלכך כותבין סתמא, עכ"ל ב"ז. ועיין מה שאכתוב בסימן י"ג (סעיף ח' סק"ג).

ברביעי בשבת. כתב הכל בו (סימן ע"ה) וז"ל, ומנהגנו לעשות נישואי הבתולות בששי בשבת, לפי שאין לנו עכשיו טענת בתולים להשכים לבית דין, ולפי שאין

חלק ל"שבעה

וזין אם כתוב וקנינא ואקנייה, עיין שם ברש"ס (ד"ה אקנייה) שהציא הפירוש דקאי על תיבות אלו, ודמה דמה נפקא מינה בין כתוב כן או להיפך, ולפי מה שכתב הרב יהודה הלוי יש לחלק בין היכא דהוא התחלת הדיבור או סוף הדיבור, ודו"ק היטב.

מהרצ רבינו יהודה הלוי דהא וקנינא משמע לשון עמיד, שהול"ו מהפכו להצא, והשיב דהיא דוקא היכא דהוא בתחלת הדיבור, אבל כל היכא דהוא באמצע וצוא"ו העטוף משמע לעבר, עיין שם. וזוהי היה נראה לפי עניות דעתי מה דרצה הש"ס לחלק (ענין דף קל"ז ע"א) בין היכא דכתב אקנייה וקנינא,

ל"שבעה

המנהג שהחתן חותם בצד ובשורה אחת מהעדים והוא שינה המנהג שעדיף שיחתמו זה תחת זה.

בז) ונראה שאין זה סותר למה שכתב בתשב"ץ ח"ג סי' ש"א דשטרי כתובות ומכירה לשון השטרות הוא דברי העדים כאילו באו להעיד בב"ד דבעינן מפיהם ולא מפי כתבם ועדים החתומים על השטר כמי שנחקרה עדותן בב"ד דכוונת הראבי"ה למעיין שם היינו שכדי ליתן לכתובה תוקף וחומר של מעשה ב"ד נמנעו מלהזכיר בפירוש ענין העדות.

בז) ובספר כתובה כהלכתה סדר הכתובות לרבותינו הראשונים סימן ה' הביא מדברי המהר"י וייל שאם כתבו לשון זכרון עדות אפשר שהכתובה פסולה בדיעבד והביא מהמהר"ך שמכשיר בדיעבד ויל"ע באם כתבו אנן סהדי האם ג"כ פוסל דלכאורה תרא נינהו.

תפארת

תמיד בב' יודי"ן, וכן הוא בסדר גיטין למהר"ם, וכן הוא בכנסת הגדולה, וכן בראבי"ה בנוסח הכתובה, ובזכרון משה. ורבינו ס"ל כיון דנוסח הכתובה הוא בלשון ארמי לפי תרגום ארמי קים בחד יו"ד.

כז) רבינו לא כתב אם יש קפידא שיחתמו דוקא זה תחת זה בתחילת השורה, או בשורה אחת, דס"ל דאין הבדל בזה, וכמבואר לעיל סי' ב' סעיפים א' ב' ג' דבין כך ובין כך כשר, ומכל מקום מצינו שלכתחילה יחתמו זה תחת זה בתחילת השורה, וכמבואר באבהע"ז סי' ק"ל סעיף א' לגבי גט. ועיין בחו"מ סי' מ"ד ומ"ה לגבי שטרא דעלמא, ובשו"ת שבט בנימין סי' רכ"ד לגבי כתובה שלא יתחילו חתימתם באמצע השורה רק בתחילת השורה, ובשו"ת אבני האפד ח"ב נושא האפוד סי' י"ט הביא שבזמנו היה נחלת שבעה <השלם> - א / שמואל בן דוד משה הלוי [עמוד 301] {726077}

בין האירוסין והנישואין זמן לאסור עליו כי לא תוכל לזנות בין האירוסין והנישואין, עכ"ל כ"ח. וכן כתב הב"ח (סימן ס"ד ס"ק ה') על שם הר"ן, וכן כתב הטור (בסימן ס"ד סעיף ג') בשם הרא"ש, [מהדו"ב - וכך כתב בנימין זאב (סימן נ"ד). ע"כ מהדו"ב] ופירוש דבריו, שאין עכשיו בית דין קבועין בשני וחמישי. ועוד טעם לפי שלא תוכל לזנות בין האירוסין והנישואין, כי עכשיו אין מארסין עד הנישואין ועל כן לא תוכל לזנות מן האירוסין. וכתב עוד הב"ח (שם) על שם הגהות אלפסי (שלטי הגיבורים דף א' ע"ב אות א') דאפילו אם קדשה כבר, אם נתייחד עמה קודם החופה דאז אין לו טענת בתולים נמי אין צריך לכנוס ביום רביעי.

ובאשכנז המנהג עוד היום לעשות נישואי הבתולות ביום רביעי, ואע"פ דלא שייך טעם שישכים לבית דין שם, מכל מקום המנהג במקומו עומד. וכהאי גוונא אשכחן לענין הפטרה אע"ג דהגזירה בטלה המנהג לא בטל. וכן לענין

הלך לשבעה

בסעודה, ואם כן צודאי לא יטריך לחילול שבת, וכי אין די בג' ימים מקדס, ואין לומר כיון דאם רצו למתול רשאי, כמו שכתב החלקם מחוקק (סימן ס"ד ס"ק ה'), לכך חיישינן, דזה אינו, דמנהג נפשך, אם מחלו צודאי לא יטריד, וכפי הנראה זה טעם דעה שניה צטור שם בשם הרא"ש (פ"ק דמנוחות סימן ג') דמתירין, ולזה נראה דכוון השו"ע (סימן ס"ד סעיף ג') שכתב וכן פשט המנהג לישא צערב שבת והוא שמטרה שלושה ימים, ומה שייכות וקישור יש לזה להקודם, ולפי מה שכתבתי אחי שפיר, דלכך לא חיישינן משום דטרם שלשה ימים מקודם על כל פנים לאותה דיעה האוסרת, וכן הש"ס דקאמר חשש זה קשה.

והנראה צ"ה, דאם כבר ננסה לחופה קודם זה, רק שבעלה, צ"ה צודאי שייך חשש, דכיון דעושין סעודה צעת הצעילה כמצוה מהמס' (דף ה' ע"ג ד"ה מהו), ועיין במהרש"ל (שם), וכנאן צודאי

פד] הנחלת שצעה הציא שצאשכנו גם האידנא אין נושאין רק ביום רביעי, ובפולין נוהגין להנשא ביום ששי, וכמו שכתב הכל צו (סימן ע"ה) והג"ה אלפסי (דף ב' מהד"ר אות א') דכיון דלא שייך כעת טענת בתולים לכך נהגו ביום ששי, והנחלת שצעה נדחק צטעם אשכנו שלא נהגו להשיא ביום ששי, ובאמת שטעמם פשוט משום דביום ששי יש חשש שמה ישחוט בן עוף כדאיפתא בגמ' (מנוחות ה' ע"א), וכבר כתב הרמב"ן (מנוחות דף ה' ע"א ד"ה והמחור) והר"ן (דף ב' ע"א מהד"ר ד"ה איבעת) דמנהג צורות הוא מה שנהגו להנשא ביום ששי, והצית יוסף (סימן ס"ד סעיף ג') והדרכי משה (שם אות ד') חתרו למצוא טעם למה שנהגו צפולין להנשא ביום ששי ולא חשו לגזירת בן עוף.

ולפי עניות דעתי נראה לישב המנהג, דהנה לכאורה צריך ציחור היאך שייך גזירת בן עוף, והא ח"ל תקנו (מנוחות דף ב' ע"א) דטורת שלשה ימים

לשבעה

שבמהר"ם מינץ איחא בששי בשבת, ומבואר שהיו עושין הנישואין בששי בשבת, ועיין בשו"ת תשב"ץ ח"ג סי' ש"א בנוסח הכתובה וביאורה.

תפארת

כה) רבינו דייק ברביעי, שהמנהג עדיין לעשות ברביעי בשבת, ועל זה הביא שביש מקומות עושין בששי בשבת, ובאמת בנוסח הכתובה

כתובות דף קי

נחלת

נוסח ומשפטי הכתובה

שבעה

רמו

ברכה אחת מעין שבע, ולענין תקיעת שופר, וכהאי גוונא טובא אשכחן. והכי נמי אע"ג דקביעות הבית דין בטלה, אי נמי האירוסין זמן רב קודם הנישואין בטלה, אבל מנהג כניסה לחופה ביום רביעי לא בטלה.

ואפשר מצורף לזה טעם אחר, מאחר שבארץ אשכנז אנחנו מועטים ונשארנו מעט מהרבה והעם נפוצים אחד לאחד בית ישראל אחד בעיר ושנים בממלכה, ושוריה שירי שיריים בעוונותינו הרבים, וצריך בעל הסעודה לקרוא לעזר כנגדו להרבות קרואים ממקומות וישובים אחרים, ועל כן מפני תקנת הרחוקים שנעשו קרובים כדי שכל אחד יכול לבא אל מקומו קודם שבת הנהיגו לעשות הנישואין באמצע שבוע.

ובמדינת פולין ומכללם אוסטרייך פיהם ומעלהרין במקומות מושבותיהם מקהלות תהלות ישראל עד ביאת הגואל, אין מקום לחשש זה, ועל כן רוב הנישואין הם ביום שישי. ואע"פ שכתב הבית יוסף (סימן ס"ד סעיף ט"ו) דהרבה קוראים תגר על מנהג זה (כ"ט), מכל מקום הוא עצמו כתב (שם) דמנהג פשוט לעשות נישואין

הלך ל'שבעה

מינה לענין אם כבר כנס קודם, דלא איכא משום בן עוף, והא דהמירו לבעול בחתלה מיירי בלא כנס, דלא ליכא חשש דבן עוף דהרי יטרח שלשה ימים. ובזה מיושב היטב הא דקאמר הש"ס (דף ז' ע"א) דק פפי אמר ביום טוב שרי בשבת אקור, אמר ליה רב פפא לרב פפי מאי דעמיק וכו', והקשה המהרש"א שם דלמא הטעם משום בן עוף דבשבת אסור ביום טוב מותר. ולפי מה שכתבתי אחי שפיר, דלרב פפא משמע ליה דאוסר בשבת אף בלא כנס מקודם דומיא דיום טוב דמותר בתרויהו, ואם כן בזה לא שייך הגזירה. ומענה צפולין דאין עושין סעודה בעת בעילה, ממילא לימא לחששא דבן עוף, ואפשר

יטרוה, דזה שכבר הכין כבר הלך לו בעת הכניסה לחופה, ושפיר איכא חשש בצעילה, וזה צדו. ומענה בש"ס קאמר שם דלא יבעול לא בערב שבת ולא במוצאי שבת, ועל זה שפיר קאמר הטעם משום בן עוף, והיינו צכהאי גוונא דכנסה קודם.

ובזה מיושב קושית הפני יהושע (דף ה' ע"א ד"ה צמ' השמא), שהקשה על הא דקאמר בש"ס השמא דאמיר להכי בערב שבת נמי גזירה שמא ישחוט בן עוף, וכי בעורה טעם דחבורי, ואין לומר דמסקינ דמותר לבעול בשבת ולימא לטעם זה, אם כן ממילא גם טעם בן עוף ליכא כמו שכתבו החוס' שם, דאם לא כן לתסר, ולפי מה שכתבתי אחי שפיר, דהגפקא

ל'שבעה

אולם ברמ"א כתב שיש מתירין, והוא שיטרח בסעודת הנישואין ג' ימים קודם, ומכל מקום כתב המשנה ברורה סי' של"ט ס"ק י"ט שבימות החורף יש לזוהר, וכן הוא שם באע"ז בערוך השלתן סעיף י"א.

תפארת

כ"ט) הנה מה שכתב רבינו שקרא תגר הוא מטעם חשש שיבוא לחילול שבת, וכן המחבר בשו"ע א"ע סי' ס"ד סעיף ג' כתב שיש אומרים שאין נושאים נשים בערב שבת ומטעם גזירה שיבוא לידי חילול שבת, וכן הוא דעת הרמב"ם,

ביום שישי. ועיין בתשובת רמ"א (סימן קכ"ה). וכתב בהגהות דרישה (בסימן ס"ד ס"ק י"ג) בשם המרדכי (כתובות סימן קכ"ט) שמפני תקנת עניות נהגו לכנוס בששי [מהדו"ב - וזנימין זאז מחירו להדיא, והציא ראיא מדצרי הטור (סימן הנ"ל). ע"כ מהדו"ב] **ב. שלשה.** עיין לעיל בכללים (סימן ו') ל'.

ג. ימים. מצאתי בתיקון שטרות ישן וז"ל, כתב מהר"ר מיינשטרל למהר"ר אליה ז"ל שאמר מהר"ר ישראל מפראג בשם רבו מהר"ר ש ז"ל שהכשיר בגט שכיב מרע שהיה כתוב בו בחמשה עשר ימים ולא כתוב בו יום, וכל שכן כהאי גוונא בכתובה דלא עדיפא מגט שכיב מרע, עכ"ל פה. ועיין לעיל בכללים (סימן ו'). והב"ח (כא"ע סימן קכ"ו ס"ק ד') הביא נמי הך, אמנם קצת בסגנון אחר, וז"ל, מצאתי כתוב שכתב מהר"ר מיינשטרל בשם רבו מהר"ר ש שהכשיר בגט שהיה כתוב בו בחמשה עשר ימים ולא כתוב בו יום, עכ"ל. ולפי מה שמצא הב"ח היה כתוב בגט סתם ולא בגט שכיב מרע, וא"כ מכל שכן דיש להכשיר בכתובה ל"א.

חלק לשבעה

פה] הנחלת שצעה הציא צסס תיקון שטרות ישן שכתב מוה"ר מינסטרל למה"ר אליהו ז"ל ששמע ממו"ה ישראל מפראג ז"ל צסס רבו מוה"ר ש צשו"ת בגט שכיב מרע שהיה כתוב בו בחמשה עשר ימים ולא כתוב בו יום, והנה מנלתי ההיחזק האזח צסס מוה"ר שלום צשו"ת מהר"ר וייל (סימן ע"ג) שהגאון מהר"ל העיד כן על מוה"ר ש שהתיר כן, ואף דסס הוא צ"ג ימים וכאן כתוב ט"ו אצל המעשה אמנת דהכשיר צימים, ואולי טעות סופר צאחד מהס. אבל מה שכתב הצ"ס (סימן קכ"ו סעיף ד') שהכשיר

דצאשכנו עושין סעודה צעמ צעילה, לכך לא נהגו לעשות נשואין צצצמ משום לא פלוג, וזה צרור, ודו"ק. ובוזה מיוצב הא דקאמר הס"ס (נדף צ' ע"א) ומנשא צאחד צצצמ וכו', משום שקדו, והקשו לימא גם כן משום צן עוף, ולפי מה שכתבתי אחי שפיר, דאדרצא משום דשקדו לא שייך צן עוף, והתם על גוף הנשואין פריך, והיינו גם על כניסה לתופה, והא דאמרינן משום צן עוף לא קאי רק על הכניסה, ומיירי צצצבר כנסה וכמו שכתבתי, ועיין בצרטנורא מה שכתב שמפני תקנת עניים השיאו ציום ששי, עיין סס (פ"א דכצוצות משנה א').

לשבעה

אחר, והביא שהמרדכי גיטיין ס"י תמ"ו הכשיר גט ששינה בו כמה מילי כיון שהיה ניכר ומוכח פירושו וביאורו, וכתב שא"כ כל שכן שבכתובה כשר. וכן יש ללמוד ממה שהביא רבינו כאן באם כתב חמשה עשר ימים ולא יום דכשר והוא הדין הכא.

תפארת

כונת רבינו לציין ששם כתב שימי החודש אין כותבין בבי"ת תחילה, וכבר כתבתי שם שבבית שמואל וכמה אחרונים חולקים על דברי רבינו. **ל"א** בשו"ת מהר"י ברונא ס"י פ"א כתב בכתובה שהיה כתוב בחמשה יום דכשר, אף שלכתחילה אין כותבין כן, משום שאי אפשר לפרשו בענין

כתובות דף קי

נחלת נוסח ומשפטי הכתובה **שבעה** רלא

בתולתא קודם השם, להדא בתולתא בילא וכו'. ומאחר דגבי בתולה כותבין בתולתא קודם בילא, לכן גם גבי אלמנה או גרושה כותבין ארמלתא מרת בילא או מתרכתא מרת בילא. ובאלמנה וגרושה כותבין גם כאן מרת.

בילא. כתב מהרי"ל (מנהגים הל' גיטין אות י"א) דאין צריך אל"ף לבסוף רק בשמות דגושים, כגון בילא ס"א, יוטא וכהאי גוונא. ובסדר הגט דר"י מינץ (אות כ"ב) כתב משם מהר"ם, כל שמות שיש להסתפק אם יש לכתוב לבסוף אל"ף או ה"א שיש לכתוב בה"א, כגון אושעיה, עקיבה, שמריה, סעדיה, משום שבמקרא לא תמצא שום שם רק שסופו ה"א ס"א. משמע דכל שם של לשון הקודש כותבין דוקא בה"א. וכן כתב הבית יוסף ושו"ע א"ע סימן קכ"ט (סעיף ל"ד) דכל שמות לשון הקודש כותבין בה"א, כגון חומה דביתו דאביי, אבל שם שאינו לשון הקודש כותבין באל"ף ס"א. וא"כ הא דכתב מהרי"ל שאין כותבין אל"ף רק בשמות הדגושים מאי עבדית ביה, דממה נפשך, אם הוא שם של לשון הקודש הרי כל שם לשון הקודש צריך לכתבו בה"א, ואם הוא לשון לעז כותבין כולם באל"ף.

ונראה לי דשמות לשון הקודש צריך עכ"פ בה"א ולא באל"ף, משום דלא נמצא בפסוק בענין אחר. ובשמות שאינם לשון הקודש אין קפידא פעמים בה"א פעמים באל"ף. ונתן במהרי"ל סימן דאף בשמות שאינם לשון הקודש, אם הם דגושים כותבים עכ"פ באל"ף, ואם אינם דגושים יכול לכתוב באל"ף או בה"א מה שנראה יותר נכון. וכן משמע מלשון בית יוסף.

אבל נראה לי דאין כותבין כלל שמות שאינם לשון הקודש בה"א רק באל"ף, לפי מה שכתבו המקובלים ס"י גבי שרה טעם לתוספת ה"א משום שבה"א יש כח

תפארת לשבעה

מהכנה"ג שתמה שהרי מצינו שכנא עזרא שמסתיים באל"ף ועוד, ועיין בשו"ת מהרש"ך ח"א ס"י מ"ו.

פג) נראה מרבינו שהבין דדברי המהר"ם מינץ דוקא בשמות של לשון הקודש אולם הכאור היטב ס"י קכ"ט ס"ק מ"ז מוכיח דמיירי גם משמות שאינם בלשון הקודש וראיתו שא"כ מה צריך הוכחות נחזי אנן איך כתבין במקרא וכתב לדחות דאולי מיירי משמות לשון הקודש שאינו במקרא.

השטרות להרי" ברצלוני וכן כתב בלבוש ס"י ס"ו סעיף ג' וכנסת הגדולה הגהות הטור אות ל"ח בשם מהרי" מינץ אולם בתשב"ץ וכמחזור ויטרי ובבנימין זאב איתא גם כאן תיבת מרת.

פא) בדברי חיים בשמות ג"כ כתב בתוך הפנים בילא באל"ף, אולם בהערות שם כתב שמי שכותב בה"א לא משתבש, שאפשר שמקור שם זה הוא מבלהה, ועיין מה שכתב רבינו לקמן סימן מ"ו עניני שמות בשם זה.

פד) ספר הליקוטים סוף פר' לך.

פב) בבאר היטב ס"י קכ"ט ס"ק מ"ז הביא נחלת שבעה <השלם> - א / שמואל בן דוד משה הלוי {עמוד 319} (726077)

כתובות דף קי

רלב

נחלת

סימן יב

שבעה

התולדה בסוד הא לכם זרע, ומהאי טעמא רבקה לאה בלהה זלפה היו מולידים חוץ מרחל מפני שלא היה ה"א בשמה, ולכן לקחה לה בלהה לשפחה להבנות ממנה מפני שבלהה יש לה ב' ההי"ן.

ונראה לי שזהו טעם המדרש פרשת לך (פרק ל"ט סימן י"א) הבט נא השמים אין כתיב כאן אלא השמימה, לפי שבה"א בראתי את העולם, הריני מוסיף ה"א על שמך ואת פרה ורבה, וקל להבין. הרי שאפילו בשמות לשון הקודש לא באה הה"א רק לכיון ידוע, וא"כ מכל שכן שאין להוסיף ה"א על שם שאינו לשון הקודש בלא טעם, נראה לי ס"ה.

ויש לדקדק בכתובה בכל דבר שמדקדקים בגט צ"ל, כדי שאם ח"ו יקרה מקרה שיגרש אחד את אשתו ולא יהיו יודעין דקדוק בתיבות שמו או שמה או בשמות אבותם יהא נלמד מספר כתובה צ"ל, ואם הסופר אינו נזהר בכך יוכל להוציא מתחת ידו דבר שאינו מתוקן שיסמכו בגט על כתיבת הכתובה ס"ו. וראיה ממה

חלק לשבעה

צ"ל אם נכתב בכתובה השם יש לכתוב בגט כמו שכתוב בכתובה, כן כתב בשו"ת זקני הגאון בעל שער אפרים (סימן ק"ח) וראיתי ביצועות יעקב לדו"ו הגאון ז"ל (סימן ק"ח ס"ק ו') שכתב בשם אביו מרן זקני ז"ל ראהי דלא כשער אפרים, שהרי בכל בורסיף אמרו סוף פרק ב' דשבת (דף ל"ו ע"ב) דנפקא מינה לגיטי נשים, עיין פירש"י. ולא זכיתי להבין הסמירה משם, דלא מיבעיא לפירש"י בלשון ראשון דבני צלל הן בקיאים לשמה ובורסיף אין בקיאים, אין ראהי כלל, אמנם גם ללשון שני שכתב דנפקא מינה לשינה שם העיר, גם כן אין ראהי, דפשיטא דגם בכתובה ודאי נכתב שם העיר כן, והא דאמר דנפקא

צ"ל הנחלת שבעה האריך וכחז דיש לדקדק בכתובה בכל דקדוקין האריך לגט, שהרי מספר כתובה נלמד לענין גט, עיין שם. והנה בשו"ת זקני השער אפרים כתב (בסימן ק"ח) דיש לכתוב בגט השם שנכתב בכתובה, דאם לא כן יש חשש לטו, וראיתי לוקני הגאון מוהרמ"ו שחלק עליו, וכחז שהרי אם נשתנה שם העיר כותבין בשם של עכשו, וכן פירש"י (בשבת דף ל"ו ע"ה) גבי צלל בורסיף, עיין שם, אבל אין זו קושיא, דבדאי אם נשתנה אי אפשר לכתוב השם הקודם דלא נדע כלל, אבל אם לא נשתנה פשיטא דיש לכתוב כמו שיכתוב בגט, כמו קיטור השם, אף שאין נכין, כדי שלא יהיה זלול.

לשבעה תפארת

ידוע שהוא יודע לדייק בשמות אין לסמוך כלל על הסופר הכותב הכתובה, ולכן דחה דברי הבית שמואל שכתב לכתוב בגט השם שנכתב בכתובה, והביא דברי רבינו שהביא שת"ח יש לדקדק אפילו באגרת הרשות שמה יבאו ללמוד מזה, וכתב שכל זה דוקא בשמות ידועים ולא בשמות

ס"ה) מ"מ בדיעבד אם כתב בה"א אינו פוסל כמו שכתב רבינו לקמן בס"ק מ"ו בתוך שם אדא והביא סימן לדבר מעלין בקודש ואין מורידין. ס"ו) בספר טיב גיטין שמות נשים אות פ' ס"ק ג' כתב דאין לסמוך ללמוד מכתובה אלא אם ידוע שהכתובה נכתבה ע"י סופר מומחה, אבל אם אין נחלת שבעה <השלם> - א / שמואל בן דוד משה הלוי {עמוד 320} (726077)

כתובות דף קי

נחלת

נוסח ומשפטי הכתובה

שבעה

רלג

שהקפיד רש"ל ז"ל על רמ"א בשביל שכתב משולם מלא ובפסוק כתיב חסר, והביא ראייה דמצא כתוב דיש לתלמיד חכם לדקדק אפילו באיגרתו מפני שלומדים ממנו לענין גיטין. עיין כל זה בתשובת רמ"א סימן רי. ואם כן מכל שכן שלומדין מכתובה לגיטין.

ולפי זה היה ראוי לדקדק לכתוב בשמות המכונה או דמתקריא כל אחד כפי הראוי^(ט). גם היה ראוי לכתוב שם הנהר בכחובה, כי שמא איקלע אתרא דשמא כשמא, ובחדא נהיגי בכחובות גדולות ובחדא לא נהיגי, א"כ לא נרע באיזו עיר נשאת וכמה שיעור כתובתה, א"כ יותר ראוי לכתוב שם הנהר בכחובה מבגט. וצ"ע כי לא ראיתי נוהגין להזהר בזה. ועיין מה שאכתוב לקמן (סימן י"ג סעיף ד'), ועיין בשו"ת הרשב"א (ח"א סימן תרס"ב). וראיתי בטופס כתובה שהביא הר"ן בתשובה

חלק לשבעה

נשים. וזה עמדתי על לשון רש"י מה שהורגן להוסיף משום שאין מזוין לקיימו, משום דרנא לשיטתו דקצירא ליה בגיטין שם לפי שאין עדים מזוין לקיימו. אך באמת הדבר תמוה מה דנשתנה הגירסא, דנשתנה הגירסא דב אשי ונסוכה רנא, ולא עוד שגרס שם רנא דר' יוסף, וכל מקום דש"ס שנחלק עם אבי לא נקרא רק קתס רנא, וצ"ע על הגאון מהר"י פיק שלא הרגיש כלל על זה במסורת הש"ס, ועיין בשו"ת מהר"י"ע חלק א"ע (סימן י"א) בקופו. שוב ראיתי בכ"ת שכתב בזה. ולפי מה שכתבתי אדרבא, רש"י רנה למרן כן אליבא דרנא דהרי רנא אמר לה, וכמו שכתבתי. שוב מנאמי בשער אפרים (סימן ק"ח) שהביא הך דבגל דורסין, וכמו דשם שאני דהוא שם הנשתקע, הרי דנשס הנשתקע אין לסמוך על הכתובה, עיין שם ודו"ק.

מינא לגיטי נשים, היינו דכחובה לא פסול אם נשתנה שם העיר, אבל כגט יש פסול בזה, ועיין רש"י בסוכה (דף ל"ד ע"ב) דכתב רק הפירוש הראשון בלבד. ובאמת שדדברי רש"י שם נחישני לי מה דקשיא לי לפירש"י בשבת, דהא חק לא קיימא לן כרנא דאמר (גיטין דף ג' ע"ב) לפי שאין נקילין לשמה. ורק משום דאין מזוין לקיימו, ואם כן אין נפקא מינא בזה שנקילין לשמה, ונרין לומר דרנא אשי קצירא ליה כרנא, אבל בסוכה הוסיף רש"י משום דבגבל שכיחי מתיבתא וצ"י ישיבה רבים ושם מזוין לקיימו, (ואם כן אין נפקא מינא בזה שנקילין לשמה), מה שאין כן בצורסין דאינו מקום תורה ולא שכיחי אנשים, עיין שם. וראיתי להגירסא שם בסוכה דרנא דר' יוסף, והוא קתס רנא, אמר זאת דנפקא מינא לגיטי

לשבעה

ח"מ ח"ב ס"י ע' אות ב', ובשו"ת מנחת יצחק ח"ז ס"י קי"ז, ובח"י ס"י קל"ג כתב יישוב מאי טעמא אין מקפידין לכתוב בכחובה דמכונה או דמתקרי, ועיין בנשואים כהלכתם פרק י"א הערה קמ"ז ובמכתב בעל המגד יהודה בספר כתובה כהלכתה.

תפארת

שהם רפויים ומסופקים בידנו, ועיין בשו"ת מאמר מרדכי ס"י ג'.

סו) בספר טיב גיטין שמות נשים אות פ' ס"ק ג' כתב שמעולם לא שמענו שסופר הכתובה יכתוב

כתובות דף קי

חלקת מחוקק

אבן העזר ע הלכות כתובות

נג

בית שמואל

יא) אלא חד יומא. כלומר, ולא אמרין דשליח לעמנו מון לי יום כמו גזי בעל חוב: יב) דחייב להשכיר עצמו כפועל. נראה, דמאחר דמספר כחובה נלמד, שכתב ואנא אפלה ואוקיר, א"כ חף שיש לו לימן לה מוונת נלמנוס, חייב להשכיר עצמו לימן לה מוונת לפי כבודה, דהא כבז אנא אפלה ואוקיר: יג) הרשות ביד האשה. אין הלשון מדוקדק. דלפי הנריה ניד האשה. והלשון הרש"א [המובא בציונים שבהג"ה], אם יספיקו הפירות לשינה, מון אשמו עמו מן הפירות, ואם לא יספיקו, לרימן ב"ד לכוף הבעל למכור למון, או יגבו לה ב"ד מוונת מאותן הקרקעות אע"פ שאין מספיקין לכדי כחובה, ע"ש: סעיף ד' יד) ואח"כ נשתתית. אכל היתה שוטה בשעת נישואין, לא חיקט לה נישואין לשוטה, אלא אם נשפטים אחר הנישואין, או אינו פטור מחיובו אלא כשמגרש ארסה, וזו אינו יכול לגרש, לכן חייב לימן לה מוונת. כ"כ בשו"ת הרשב"א [ח"ב סי' שפ"ב]. ואם היא שוטה בשעת הנישואין וכבז לה כחובה, נראה דחייב לה כל מנאי כחובה. ועיין סימן ס"ז [סעיף ט"ז: י) ועיין סימן קי"ט. בית שמואל ע"ש [סקי"ה] כמנאי דחייב כן בשוטה דאינה יכולה לשמור את גיטה, או אינו יכול לגרש ארסה מדאורייתא:

בית שמואל
בית שמואל

ד' יב) והנושא אשה ידו אחר כך נשתתית חייב לזונה ולרפאותה (עיין לקמן ציונים ומקורות ה) נתיב כ"ג ח"ה. ט) הובא בתוס' כתובות ס"ג ע"א ד"ה באומר. י) הובא בתשובות מיימוניות השייכות לספר נשים סי' ל"א. יא) בתשובה ח"א. יב) כ"כ בתשובה ח"ב סי' שפ"ב. שנו"ס 5) כ"ה בד"ר וביה ברשב"א ובר"מ אות ג' בקצר. ממנהורות באר הגולה: מגוף.

סעיף ד'. (ולרפאותה). זהו דעת הרשב"א ז"ל וז"ל סי' שפ"ב, ובסימן קי"ט דין ג' פסק בדעת הרמב"ם ז"ל ופי' מיימונין הכין שהוא פטור מלרפאותה, והרב ז"ל במשך אחר כל מקום בפני עצמו ומכיו שטרך לבי תרי, ועיין דין החולי סימן ע"ט דין ג', ועיין בארוך ובי"ו.

נחלת צבי
[ד] דחייב להשכיר עצמו כפועל. זהו דעת רבינו אליהו [המובא בציונים שבהג"ה], דמספר כתובה נלמד, שכתוב בה ואנא אפלה ואוקיר, כ"י, ור"ת [כתובות ס"ג ע"א ד"ה באומר] חולק, דאפלה היינו עבודת שרדך לעשות, כגון לעבוד ולתרוש. וכתב בתשובת מיימוני סוף אישות [בתשובות השייכות לספר נשים] סי' ל"א, כתב מהר"ם דכל רבותינו שבצורת נהוגין לפסקו כרבינו אליהו:

באר הגולה
ג וכן פסק הרב ב"ח [אחת ג]. ג'. פירוש, יגבו לה הכ"ד מוונתיה, או יכופו לבעל למכור למון. קן הוא שם נרש"א [המובא בציונים שבהג"ה]. סעיף ד' ט. הרשב"א נמשכה וז"ל סי' שפ"ב.

באר היטב
ו. כפועל. חף שיש לו לימן לה מוונת נלמנוס, חייב להשכיר עצמו לימן לה מוונת לפי כבודה, דהא כבז אנא אפלה ואוקיר. ח"מ [סקי"ב]: סעיף ד' ז. נשתתית. אכל אם היתה שוטה בשעת הנישואין, לא חיקטו מ"ל נישואין לשוטה. אכל אם נשפטים אחר הנישואין, או אינו פטור מחיובו אלא כשמגרש ארסה, וזו אינו יכול לגרש, לכן חייב לימן לה מוונת. [ח"מ סקי"ד ובי"ש סקי"ט]:

סימן קי"ד שם [הנוכר בס"ק הקודם]. דבסימן ע' מירי מכפיה בעלמא ע"כ סתם כרמב"ם, ובסימן קי"ד מירי מכפיה בשוטים דומאי דאין חתם. ע"כ כתב כלשון הרשב"א, עכ"ל. וע"ש עוד שכתב, דאם עברו וכפיהו על הגט, כיון דע"י ישראל אפילו שלא כדון כשר מן התורה להרמב"ם פ"ב מהלכות גירושין דין כ', א"כ הא באינו יכול להרויח מפני תולד דלרמב"ם אפילו לכתחילה כופין, וא"כ לשאר הפוסקים נמי אם עברו וכפיהו אשר [ראפילו מדרבנן כשר כו', ע"ש]: ד. דחייב להשכיר עצמו. עיין בתשובת הרשב"א ח"ג סי' תקס"ו מ"ש בזה. [ועיין בתשובות חתם סופר [שם] סי' קל"ב אודות רב אחד שנסע לארץ ישראל והניח אשתו עטילאית וביתו רוקם, ועתה צויה בכחבו לתת לה התומש מהמקובץ לשלוח לו לשם, והדבר ידוע שאינו מספיק לה בצוק העתים, ודעת הגאון השואל לעכב כל המעות המקובץ ע"י הגזבר הירוד וליתנו לה. והוא ז"ל השיב שהדבר קשה מאד, הואיל ובתחילה לא ניתן אלא לפרנסתו להוציא בא"י לא נוכל לשנות מדעת בעלים, ואפילו הוא בעצמו אילו היה רוצה לאלכו בחו"ל הו"ל גדול ומשנה מדעת הבעלים כו'. ושוב כתב דמ"מ הדין עם הגאון השואל, כיון דזה ברור לנו שלא לכפותה לעלות לשם לא"י מטעם שכתב בפסקי מהר"א סי' פ"ח ומטעם שכתב במעיל צדקה סי' כ"ו [ויבא לקמן סימן ע"ה סק"ו] כו', וכיון שע"כ חייב לזונה רוע ומר המעשה הזה לעלות לשם ולא לצאת ידי חובת פרנסת אשתו, א"כ מהר"א לכופו עכ"פ בכל מיני כפיות, דלאו כל כמיניה לעלות לא"י ולהרעב אשתו, וא"כ לא מיבעיא אותו התומש שצויה לימן שנוכל ליתן לה ולא מיקרי משנה מדעת הנותנים, כיון דכל מגמת כונה הנותנים להחזיקו שם בארץ הקדושה, ואם לא תהיה מוונת אשתו קבוע בכאן, הרי נכתבו עליו תמורים [בתרם ושמתא לאנשי ארץ הקדושה], ויהיה מוכרח לעקר משם ולשוב לחו"ל כו', אלא אפילו [א"א] נראה שאין זה מספיק לכדי פרנסתה, ונכל להוציא מיד הגזבר לימן לה כראוי כו', ומ"מ טוב להתרות בו בתחילה, ובין כך תסתפק בהחומש אשר הרשה לימן לה, ומותר המעות יהיה מונח ביד הגזבר עד בוא תשובת הרב משם, ע"ש]: ה. או צריך למכור. [ועיין בתשובת חתם סופר [שם] סי' קל"א [א"א] בבסק משפט כהן]: סעיף ד' ו. ואח"כ נשתתית. עיין באר היטב [סקי"ו]. וכתב עוד הבי"ש [סקי"ט], ואם היא שוטה בשעת הנישואין וכתב לה כתובה, נראה דחייב לה כל תנאי

ראש פינה - חלקת השדה
סקי"ט. נראה דחייב בכל תנאי כתובה כו'. עיין לעיל סימן ס"ז סעיף ט' שהטעם מהכמות, משום שזלא להזיק עצמו, וה"ה מה. ובספר בית מילך כמה סוג, דמ"ל שזול לשלם להזיק נכסיו, ע"ש. ונראה שדעת ה"ש, מיון דכלל מקום מנאי כחובה כחובה, א"כ כשמתחייב לה כחובה מתמנה היתה דעמו עם על מנאי כחובה: סקי"י. כאן בשוטה דאינה יכולה לשמור כו'. עיין לקמן סימן קי"ט נישואין

ראש פינה - חלקת השדה
סקי"ט. נראה דחייב בכל תנאי כתובה כו'. עיין לעיל סימן ס"ז סעיף ט' שהטעם מהכמות, משום שזלא להזיק עצמו, וה"ה מה. ובספר בית מילך כמה סוג, דמ"ל שזול לשלם להזיק נכסיו, ע"ש. ונראה שדעת ה"ש, מיון דכלל מקום מנאי כחובה כחובה, א"כ כשמתחייב לה כחובה מתמנה היתה דעמו עם על מנאי כחובה: סקי"י. כאן בשוטה דאינה יכולה לשמור כו'. עיין לקמן סימן קי"ט נישואין

אמרי ברוך
שם. ויש אומרים עוד דחייב כו'. ג"כ, עיין משנת הל"ש כלל ט' דין (י"ד) וי"ח ומואל לקמן בקיצור ובסימן קי"ט סעיף ט"ז:
שלחו ערוך השלם <מהדורת פריעדמאן> - לב אה"ע ג. סו / קיח / קאר, יוסף בן אפרים [עמוד 74] {726077}

כתובות דף קי

רלח נחלת סימן יב שבועה

את אשתו^ע (ובמהר"ם מיניץ כתב לפרנס את אשתו, והוא טעות סופר, וצריך לגרוס לכבוד). ואיוון, פירוש חייב לזונה.

ואיוון ביו"ד^ע, כן ראיתי בתרגום מדויק של וכלכלתי (בראשית מ"ה י"א). מהר"ם מיניץ (סימן ק"ט) ומהר"ם בזכרון משה (שם).

עוד כתבו, ואפרנס, פירוש שאר צרכיה, בגדים והשייכים לזה הכל נקראים פרנסה. ותיקנו כאן בכתובה אלו ארבעה דברים, דהיינו אפלת אוקיר ואיוון ואפרנס, אע"ג דיש יתר תנאי כתובה, אך הנהו תקנו תוך הכתובה שהם דברים ההיום תדיר, והשאר אע"ג דלא נכתבו כנכתבו דמי מכח תנאי בית דין, אך מכל מקום רמזים הם בכלל ואפרנס, עד כאן לשון (מהר"ם מיניץ שם)^ע.

וקשיא לי איך יכתבו בכתובה ואנא אפלת דבר שיש בו מחלוקת ק כמו שהביאו הם בעצמם שהרבה דיעות יש וכו'. ואף שבאמת הרמב"ם (פרק י"ב מאישות הלי"א) פוסק דאם אין לו במה לפרנס דיוציא ויהא הכתובה חוב עליו, לא קיימא לן הכי להלכה, כמו שכתב רמ"א בא"ע (סימן ע' סעיף ג') קא, וגם להשכיר אינו מחוייב בשביל מזונות אשתו.

חלק לשבועה

ק] מה שכתב דלמה נכניס נפשינו צפלוגתא, חמהני, הלא זה נוסח הקדמונים, עד שר"א ור"ת הביאו ראיה מהם, ואם כן למה נשנה הנוסח. קא] מה שכתב מהרמב"ם (פרק י"ב הלי"א), ומוצא בטור (שם), דאין לך קיימא לן כוונתיה ודו"ק.

תפארת לשבועה

עו] כפירוש רבינו דאוקיר קאי על כבודה כתבו בראבי"ה סי' תתקי"ט ובתשב"ץ ח"ג סי' ש"א ובבנימין זאב סי' נ' וביש"ש ב"ק פ"ג סי' כ"א.

עז] ביו"ד בין האל"ף לזי"ן, וכן הוא במהר"ם מיניץ ובתשב"ץ וברמב"ם, אולם בטופס הכתובה שבשורת הר"ן סי' ע"ו כתב בלא יו"ד בין האל"ף לזי"ן, וכן הוא בלבוש. ובאמת בפסוק אנכי אכלכל אתכם דכתיב בראשית נ' כ"א בתרגום יהונתן כתב ביו"ד, אולם באונקלוס איתא בלי נחלת שבועה <השלם> - א / שמואל בן דוד משה הלוי [עמוד 326] {726077}

כתובות דף קי

נחלת נוסח ומשפטי הכתובה **שבועה** רל"ט

ואע"פ שרבינו אליהו פסק דחייב להשכיר את עצמו כפועל, ורמ"א הביא דעתו באתרוגה ונראה שכך הוא מסקנתו שהרי לא הביא עליו דברי רבינו תם, מכל מקום הטור (שם) הביא דברי רבינו תם באחרונה, ורבינו תם דחה ראיותיו של רבינו אליהו, דמספר כתובה אין ללמוד, דאנא אפלת אין פירושו שישכיר את עצמו, אלא עבודה שדרך האדם לעשות בכיתו, כמו לחרוש ולזרוע, וכך פסק הב"ח (שם ס"ק ג') דאינו מחוייב להשכיר עצמו. וא"כ אין שיהיה אין כותבין בכתובה דבר הראוי להסתפק בו בדבר שיש נפקותא ממנו לדיני ממונות^(ט).

ועוד קשה, לדבריהם הכי הוי ליה למימר ואנא אוקיר ואפלה ואיזון קג, לסמוך ואפלה לואיזון מאחר שצריך לשעבד ולהשכיר עצמו לצורך מזונות, ובכל הנוסחאות גם בתוס' (כתובות דף ס"ג ע"א ד"ה באומר) ואשר"י פרק אע"פ (סימן ל"ב) כתוב ואנא אפלה כרישא. ועוד קשה, דהא ואיזון היינו מזונות, ואפרנס היינו מלבושים, כדאיתא בשו"ע חו"מ סימן ס' (סעיף ג'), ובא"ע סימן קי"ד (סעיף י"ב), וא"כ מזכיר שאר וכסות, למה אינו מזכיר גם חיוב עונתה קג, אי משום דסמיך אהא משום דלא גרע מתנאי בית דין משום שהוא חיוב מן התורה, א"כ גם איזון ואפרנס לא היה לו להזכיר שהוא גם כן חיוב מן התורה, ואי משום דנקט דברים ההווים, גם חיוב עונתה דבר ההוה ומצוי הוא.

(ג) ונראה לי באמת כל מה שהוא מתנאי בית דין לא הזכיר בכתובה כלל, כי אין צריך להזכיר מה שהוא תנאי בית דין, ולא יוכל לטעון שהתנה שלא

חלק ל' שבועה

קג] מה שממה ללמה לא מזכיר עונה, אדריצא, משם ראיה דזה לא נרין להזכיר, דעל זה נשאלת, כמו שכתבו הפוסק' (דף מ"א ע"א ד"ה ר"ל בן שקט) דנלמוד מק"ו, וגם הוא פשוט, מה שאין כן צוה לדין למר ובין למר על כל פנים נרין לחת לה כל יום, כמו שכתב הרמ"ה מוצא צטור (סימן פ' סעיף ב' - ג'), ומידוש גדול הוא.

קב] מה שהקשה על מה קאי לשון אוקיר, וגם הפסקין בין הדברים בין ואפלת לבין ואיזון, נראה לי שהוא מיוסד על מה דאמרו בפרק סימני הדם (מלין דף פ"ד ע"ב) לעולם יכבד אדם את אשתו יותר ממה שיש לו, ועל כן הכניסו בין הדברים קודם ואיזון ואוקיר, דהיינו שיכבדה יותר ממה שיש לו במזונות ופרנסה. על כל פנים דברי הנחלת שצעה ודאי אינם.

ל' שבועה תפארת

חייב מן הדין מ"מ מתחייב על כך וכמו לגבי גביית הכתובה ומדינא גובין כזכורית וכותבין שפר ארג להתחייב בעידית וה"נ מתחייב במה שאינו חייב מדינא.

עט] נלענ"ד ליישב בב' אנפי א. לפי מה שכתב רבינו לקמן סעיף ס"ב שכדבר שכולם כותבין כן אפשר שהוא רק לשופרא דשטרי ובאמת לא מתכוון לחייב עצמו בזה ב. אפשר שאפילו שאינו

כתובות דף קי

שבועה

סימן יב

נחלת

רמ

ליתן כי חכמים עשו חיזוק לדבריהם יותר משל תורה, וכל זמן שלא כתב בפירוש אינו נאמן לטעון שהיה לו תנאי, ולא הוזכר בכתובה רק שלשה דברים שהם מן התורה שהם שאר כסות ועונה כמו שאכתוב בסמוך. ואע"פ שכתב המגיד משנה (פרק י"ב דאישות הלכה א') בשם הרמב"ן שכתב בתומש שמונות דרבנן, וכך נוטה גם דעתו, והביא ראייה ממה שאמרו תקנו מזונות תחת מעשה ידיה, מכל מקום כתב המגיד משנה דהרשב"א ושאר פוסקים הסכימו לדעת הרמב"ם שכל שלשה מן התורה, וכך פסק הטור (סימן ס"ט סעיף ב') דכל שלשה מן התורה.

וכתב עוד המגיד משנה (שם) ותמה על הרמב"ן (שמות כ"א, י') שכתב דמלבושים ומזונות הם מדרבנן, וכתב המגיד משנה וז"ל, ואני תמה בדבריו בענין המלבושים, דהא בכולהו תנאי דכרייתא שהם תנא קמא ורבי אליעזר בן יעקב אע"פ שנחלקו במזון כולם שוין שכסותה הוא כמשמעו, והמלבושים הם מן התורה, וכן נראה לי עיקר לפי שלא מצאתי בכסות תקנת חכמים, ועוד שכל התנאים שוין שהמזונות הן מדבריהם, שלא כדברי האומרים בכרייתא שהמזונות הם מן התורה, ואע"פ שהם שנים לגבי רבי אליעזר בן יעקב, מכל מקום משנת רבי אליעזר בן יעקב קב ונקי. ועוד שכן הדעת מכרעת בכרייתא אחרת דאמר תקנו מזונות וכו', עכ"ל.

והנה מה שהקשה הרב המגיד על הרמב"ן בענין המלבושים קושיא נכונה היא, דלדברי כולם כסותה כמשמעו^א. מכל מקום קשיא כפי מה שהבין בדברי רבי אליעזר בן יעקב דסבר מזונות דרבנן, א"כ לדבריו גם עונה מדרבנן קא דהא דריש

חלק לשבעה

המורחקי פרשת משפטים (כ"א י') ועיין דרך מלומדי שנסוף ספר פרשת דרכים (פ"ג ד"ה "עוד אני תמי"א) ובלאו הכי לפי מה שכתב הפני יהושע (דף נ"ח ע"ב ד"ה אמר רב הילא) שם דלף למאן דאמר מזונות מדאורייתא היינו רק לקיים נפש כמו שכתב הפרי הק"ו לקיום נפש וממילא עונה מן המורה מהקל ותומכ.

קד] מה שכתב להשיג על הרב המגיד (פרק י"ב מאישות הל' א') שכתב דלר' אליעזר בן יעקב (נכסות דף מ"ח ע"ב) מזונות דרבנן אס כן יהיה גם עונה דרבנן, וזה לא מלינו. הנה ומלא בשמ"ג שכתב בהדיא דעונה דרבנן, והק"ו המוצאים בתוס' (שם ד"ה ר"ה קן יעקב) דרבנן, וכן כתב ביראים (מאה ק"ט), וכן כתב

לשבעה

מוצעת, ועיין בלחם משנה פ"ג מאישות הל' ל"ב שבוה מיושב מה שהקשו על הרמב"ן דהא כסות בגדים משמע דלהג"ל קאי על כסות שע"ג המטה ולא על המלבושים בכלל.

תפארת

פ] כן כתב גם ביש"ש פ"ד דכתובות סי' ט"ו אולם בר"ן כתובות מ"ז ע"א מדייק שגם מלבושים מדרבנן, וכתב שאפשר שדרשינן כסותה שלא ישמש מטתו ע"ג הקרקע אלא במטה (נחלת שבועה <השלם> - א / שמואל בן דוד משה הלוי [עמוד 328] {726077})

וא"כ על כרחך גם אפלה ואוקיר נמי חדא מילתא היא והוא כינוי לתשמיש. ולפי זה מלת ואוקיר אדלעיל לבד קאי על ואפלה. ומה שכתוב אחר כך בנוסחת הרמב"ם כהלכת גוברין יהודאין דמוקרין ומסוברין, ולא נקט דפלחין וזנין קז, בודאי טעות סופר הוא וצריך לומר דפלחין ומוקרין ומסוברין וזנין ומפרנסין ומכסין.

(ג) ומה שכתב בכתובה אלו שלשה שאר כסות ועונה, אע"ג דבלאו הכי צריך לקיים אע"פ שלא נכתב בכתובה, דלא גרע מאילו לא נכתב בתורה ולא היה רק תנאי בית דין. ויש לומר אדרבה דגרע, דבשלמא תנאי בית דין אין צריך לכתוב כלל בכתובה, דיש לה מתנאי בית דין ואין הבעל נאמן לומר שהתנה עמה שלא ליתן לה כל זמן שאינו מפורש בשטר, משא"כ גבי שאר כסות ועונה נהי דגבי עונה ליכא למיחש שיאמר שאינו מחוייב בעונה כי היה מתנה על מה שכתוב בתורה ותנאו בטל, אבל אי לא הזכיר איוון או אפרנס הייתי אומר שכך היה התנאי ביניהם, וזה רשאי לעשות דקיימא לן כרבי יוחנן דכל המתנה על מה שכתוב בתורה בדבר שבממון תנאו קיים, כדאיתא בא"ע סימן ל"ח (סעיף ה') ועיין שם בסימן ס"ט (סעיף ה'). ועל כן צריך לכתוב שאר וכסות, ואגב כותבין נמי חיוב עונתה. משא"כ בדבר שיש לה מתנאי בית דין לא יועיל שום טענה אם לא שהתנה כך בפירוש, דחכמים עשו חיזוק לדבריהם יותר משל תורה. ועיין מה שאכתוב מזה בסימן ט"ז (סעיף א' ס"ק ד').

(ד) ועל כן לפי זה אם שכח הסופר בכתובה ואיוון או ואפרנס הכתובה פסולה^{פג}, כי שמא יטעו לומר שבכיון לא נכתב והתנאי כך היה, אבל אם שכח מלת וזנין ומפרנסין אינו טעות דאינו רק סיפור דברים, וק"ל.

חלק לשבעה

קז] בנוסח הרמב"ם (פרק ד' מינוס הל' ל"ג) כתוב כהלכות גוברין יהודאין דמוקרין ומסוברין, ולא נקטו ופלחין וזנין, ותמה הנחלת שבעה בזה, עיין שם. ולפי מה שכתבתי אחי שפיר, דנחמת מה דמסיים כהלכות גוברין יהודאין הוא תמוה, דגם בדיניהם מה שמחייב עצמו בשטר לרין לקיים, וגם לא

גוברין יהודאין בלחוד, כל איש ואשה לרין לקיים מה שפסק עליו, אמנם בנחמת קאי על מה שמכבדה יותר ממה שיש לו, דזה רק הלכות גוברין יהודאין דנהגין קן על דד היושר, וסמכו דצריהם על מכלכל דצרו במשפט, עיין שם בגמ' חולין הנ"ל, ולזה אמר דמוקרין ומסוברין. ולפי מה שכתבתי אחי שפיר, דעל

תפארת לשבעה

פג] כן הוא במהר"ם מינין דפסול בלי תיבת ואיוון, וכן הוא בבנימין זאב סי' נ'.

כתובות דף קי

רמו נחלת סימן יב שבעה

וכן הוא בתשובת בנימין זאב (סימן נ). ולא נראה כלל ^{פז}, כי כלל זה נקוט בידך שבכל מקום יש לכתוב לשון המבורר טפי כגון אמר לה להדא, מן דיליה ולא מדיליה, והכי נמי כהלכת חסר איכא למיטעי לקרות הכ"ף שואית והה"א קמוצה, רצה לומר כאשר הלכת, ואין זה משמעות הענין כלל, אבל אי כתב מלא וי"ו ליכא למיטעי כלל ^{פז}.

כה. דפלחין זכו. עיין לעיל (סעיף י"ט) בדיבור ואנא אפלח, וקאי למעלה ולמטה, דפלחין ומוקרין, גם ומוקרין וזנין, שיפרנס אותה בכבוד. כה. וזנין. חסר וי"ו.

כו. בקושטא. דכתיב וארשתיך לי באמונה (הושע ב' כ"ב). כן כתבו בזכרון משה (שם) ובשו"ת בנימין זאב (סימן נ). אך יש לדקדק מה ענין בקושטא למזונות ופרנסה, היה לו לסמוך בקושטא אצל הוי לי לאנתו, וכך היה ראוי לומר הוי לי לאנתו בקושטא ק"ג. ונראה לומר על דרך דרש, דאיתא בגמרא דסוטה (דף ד' ע"ב) כל הבא על אשה זונה לסוף מבקש ככר לחם ואינו מוצא, וא"כ אם יש לו אשה כדת משה יש לו במה לפרנס את אשתו, דמכלל לאו אתה שומע הן, ועל זה אמר אפרנס אותך כשאר אנשים יהודים שמפרנסין לנשיהון, ומפרש והולך אימתי יכול לפרנס לנשיהם, ואמר בקושטא, אם היא באמת אשתו ולא זונה. ומלת לנשיהם שב לפניו ולאחריו.

ועל דרך הפשט נראה לי דרצה לומר שרוצה ליתן לה מזונות בשופי ולא בקמצנות, וכן נמי מלבושים ירצה ליתן לה בשופי, ועל זה שייך לשון בקושטא, לאפוקי אם נותן במדת הכילי וקמצנות, שפוסק ממנה מזון ומחיה, או משרה אשתו על ידי שלישי, אין זה קושטא רק כזוב, שכן מצינו לשון זה מים נאמנים אשר לא יכזבו מימיו על הנהר שאינו פוסק ומספיק תמיד ולא ייבשו מימיו, זהו מים נאמנים מפני

חלק לשבעה

ק"ב] מה שנחמק הנחלת שבעה דעל מה קאי בקושטא, לפי מה שכתבתי לעיל (סעיף כ"ג) הנה מקום אחי לומר דקאי על מה שכתוב	דמוקרין, דהיינו שמכנידין יותר ממה שיש לו, ועל זה אמר בקושטא, דהיינו דבאמת יש להיות קן כמו שהזכירו חז"ל (גמ' חולין דף פ"ד ע"ג) על זה.

תפארת לשבעה

פז) בשו"ת תשב"ץ ח"ג סי' ש"א כתב כהלכות חסר וי"ו, וכן הוא בנוסח שבמחזור ויטרי, אלא נחלת שבעה <השלם> - א / שמואל בן דוד משה הלוי {עמוד 334} {726077}

כתובות דף קי

נהלת נוסח ומשפטי הכתובה **שבועה** רמז

**שיכולין לסמוך עליו, משא"כ אם בפתע פתאום יבש מקורו מקור משחת מעיין גרפש
הם כזב ושקר שאין יכולין לסמוך עליו, כך יאמר על האדם אם מספיק לאשתו
מוזנות בשופי אשר בו תלויין עיניה שייך לשון בקושטא. ועיין בא"ע סימן ע' וסימן
ע"ג.**

כו. ויהיבנא. יו"ד בין ה"א לבי"ת^מ. ומהר"ם מינץ (סימן ק"ט אות ז) כתב בלא יו"ד.
ועיין מה שאכתוב (לקמן סעיף ס"ו) בדיבור דנהגין.

כה. מזהר. חסר וי"ו^ט. כך כתוב בכל טופסי כתובות. ונראה לי הטעם דכמהר
הכתולות חסר כתיב. וכתב מהרמ"מ^א כמהר הכתולות (שמות כ"ב, ט"ז)
נוטריקון כמה ר'. ועיין מה שאכתוב בסמוך (סעיף ל"ב ס"ק א' ד"ה מדאורייתא).

כט. בתוליכי. ואם היא אלמנה אין כותבין מהר^א, רק כסף ארמלתיכי זווי מאה
דחזי ליכי מדרבנן^ב, ובגרושה כסף מתרכותיכי, ובחלוצה כסף

תפארת לישבעה

רבינו והיה כתוב מהרמז"מ כהרגיל הרבה ברברי
רבינו שהכונה למהר"ם בזכרון משה. וכונת רבינו
פשוט שמדכתב דכמהר נוטריקון כמה ר' הרי שלא
גרסינן בו"ו. ומן הראוי לציין מה שכתב בדעת
זקנים לבעלי התוס' פרשת משפטים בפסוק כמוהר
הכתולות, רמז לכתובה מן התורה אמר הר"י משה
כי כמהר עולה מאתיים שהיא כתובת בתולה יתר
אחד, ויש אם למקרא, ע"כ והוא פלא.

צא) כרברי רבינו הוא בסדר חליצה למהר"י
מינץ, ובלבוש ס"י ס"ו סעיף ו' ובשבלי הלקט
ח"ב ס"י ס"ח. אולם ברמב"ם פ"ד מיכוס הזכיר
מוהר גם באלמנה, וכן מבואר בשו"ת הריב"ש ס"י
מ"ה, וכן כתב בשו"ת התשב"ץ בביאור הכתובה,
וכן בטופס הכתובה למהר"ל. ובספר מלאכת
חרש ח"ט ס"ק מ"ט אחרי שהרחיב היריעה בזה
כתב שהגם שמדינא היה מקום לכתוב, כדעת
הרבה ראשונים, מכל מקום ביון שכבר נתפשט
המנהג שלא לכתוב אין לשנות מן המנהג.

צב) בלבוש שם כתב ויהיבנא ליכי בכתובתיך
וכו' מאה דחזי ליכי מדרבנן וכעין זה בפסקי

פז) בספר מלאכת חרש ח"ו ס"ק ט' העיר על
דברי רבינו דאדרכה אם יכתוב עם וי"ו הוא לשון
רבים כמשפט בנות ישראל ואין זה משמעות
הענין ולכן הסיק שם לחלוק על רבינו.

פח) וכן כתב במהר"ל נשואין מנהגים אות ט"ו,
וכתב שאם לא כתב יו"ד צריך לקיימה, וכן הוא
בזכרון משה פרשת משפטים, אולם במשפטי
הכתובה לראב"ה ח"ד ס"י תקי"ט ליתא יו"ד,
וכן במהר"ם מינץ כתב בלי יו"ד אלא שהביא
שיש סופרים שכותבין בו"ד, ועיין בהערות
לראב"ה שם.

פט) אולם בראב"ה ח"ד ס"י תקי"ט עמוד רצ"ו
כתב בו"ו, וכן הוא בנוסחת ספר השטרות לרב
האי גאון, וכן הוא בספר השטרות לר"י ברצלוני,
ופלא על מה שכתב רבינו שכן הוא בכל טופסי
הכתובות.

צ) והנה מה שהביא רבינו שכן כתב במהרמ"מ,
שבדרך כלל כונתו לדברי המהר"ם מינץ, הנה
בדברי המהר"ם מינץ לא מצאתי רמז זה, רק
במהר"ם בזכרון משה, ויתכן שחסר ד' בדברי
נהלת שבועה <השלם> - א / שמואל בן דוד משה הלוי [עמוד 335] {726077}

כתובות דף קי

נחלת נוסח ומשפטי הכתובה **שבעה** רממ

הראשון ונתגרשה מן השני ורוצה להנשא לשלישי, יכתוב מתרכתא בכתובה שלישית, ואין צריך לכתוב ארמלתא, עכ"ל צ"י.

אמנם איתא בפסקי מהרא"י (סימן צ'), הביאו הבית יוסף ורמ"א בהג"ה א"ע (סימן ס"ו סעיף י"א), דאין כותבין רק מתרכתא, בין נתגרשה מראשון או משני. ועיין לעיל סימן זה (סעיף ט"ו ס"ק א' ד"ה להדא בתולתא).

ל. **כסף זוזי**. לא ידעתי מה היה חסר אם אמר זוזי מאתן ולא אמר כסף. ולכאורה היה נראה דלכן אמר כסף זוזי, רצונו לומר, מאתים זוז של כסף צורי שהם הכל כסף, לאפוקי זוזי מדינה שהוא שמינית של כסף צורי ושבעה חלקים נחושת, אבל לפי זה מדאורייתא הוא מיותר. ועיין לקמן בסמוך (סעיף ל"ב ס"ק א') ד"ה מדאורייתא.

לא. (ה) זוזי מאתן. צ"ח כתב הטור (א"ע סימן ס"ו סעיף ר'), כתב רבינו תם דכתובת בתולה מן התורה ומשערין אותה בכסף צורי, והוא חמשים סלעים שכל סלע ארבעה דינרין, ור"ח וכל הגאונים כתבו שהיא דרבנן ומשערין אותה בכסף מדינה שהיא ששה סלעים ורביע וכו', ואדוני אבי הרא"ש ז"ל כתב ודאי כתובה דרבנן, אלא שתקנו חכמים חמשים סלעים של צורי כדי שלא תהא קלה בעיניו להוציאה.

חלק לשבעה

שכתבתי יש לחוש לחשש קטלנית, ונגרשה לא שייך חשש זה, כמבואר בסימן ט"ו נחלת שבעה, ונחלק לשבעה מהדו"ק, ושמה לא ידע ואשם ויסכן ענמו, וכמו דמיישין לאיסור כן מיישין לסכנתא דחמירא, ועל כן יש לכתוב כן בפירוש, דלא כמהרא"י ואחרונים.

הרמב"ם (פסק ד' מיטס ה"ל ל"ד), וכתב הרב המגיד (שם ה"ל י"ח) מיקון גאה היא, ואם כן אינו כדאי לפסול הכמוזה בשביל זה, אך לכתולה ודאי יש לכתוב כן ארמלתא דהוה מקדס מתרכתא. ומה שכתב המהרא"י בפסקיו (מרימא הדשן ח"ב סימן ז') דאין לכתוב רק מתרכתא, דארמלתא למאי אמיא, הנה לפי מה

תפארת לשבעה

צו) ובספר פסקי מהר"ש מלובלין סדר הנהגת הנשואין לרבי יצחק איילינבורג כתב שאם היא אלמנה וגרושה מזכירין שניהם ואיזה שקדם כותבין תחילה והטעם משום שמא ראה רק אחד ומחזי כשיקרא, והביא שכתרומת הרשן מבואר שאין כותבין רק אחד, ועיין בבית שמואל א"ע סי' ס"ו ס"ק כ"ה.

נחלת שבעה <השלם> - א / שמואל בן דוד משה הלוי {עמוד 337} (726077)

ומשום הכי נוהגין לכתוב כסף זוזי מאתן דחזי ליכי מדאורייתא, שלא צ"י יטעה אדם לומר כיון שהיא דרבנן לא תגבה אלא חמשים סלע מדינה, והכותב דחזי ליכי סתמא לא הפסיד. וכתב רמ"א (כש"ע שם) על זה, ויש מי שמשער כתובת בתולה עשרה זהובים ואלמנה חמשה זהובים, אבל לדעת יש פוסקים מאתים של בתולה ומנה של אלמנה משערים כוזבי דאורייתא שהיא שמונה פעמים יותר וכו', והיינו כתובת בתולה שמונים זהובים, עכ"ל צ"ט.

וכתב מורי הרב הגדול נר"ו בספרו טורי זהב (י"ד סימן ש"ה ס"ק א') בשם הפרישה שהביא בשם רש"ל בשם מהר"ם מ"ץ ק' בענין חמשה סלעים של בכור ששקל פעמיים בשני זמנים ובשני מיני שעורים, לעולם היו חמשה לוט וקווינט. וכן כתב (שם) בשם חידושי מהר"ם מריזבורג שיעור פדיון הבן חמשה לוט ורביעית לוט. וכתב עוד מורי נר"ו בט"ז (שם) כפי מה ששקל היה חמשה לוט וקווינט במשקל מדינות קיסר. נמצא חמשה סלעים של פדיון בכור שהם חלק עשירי מן חמשים סלעים שהוא הכתובה דאורייתא, ואם חמשה סלעים עולים לחמשה לוט ורביע לוט כסף, יעלה חמשים סלעים חמשים ושנים לוט וחצי כסף נקי. ועכשיו שוה הזקוק כסף נקי ממשקל הנ"ל שמנה רייכש טאליר, נמצא חמשים ושנים לוט וחצי שוים עשרים וששה רייכש טאליר ורביע רייכש טאליר, שהם שבעים ושמונה זהובים ושלשה רביעית זהוב פולניש, וא"כ יחסר מן השמונים זהובים חמש רביעית זהוב פולניש.

ואפשר שזהו שווי הנחושת, משום דבדרישה (בסימן ס"ו ס"ק י"ד) הקשה ד"ל, ומשערין בכסף מדינה שהוא ששה סלעים ורביע, קצת קשה הלא גם כן הנחושת שבו שבעה חלקים הוא שוה מה, ומאי טעמא לא חשבוהו, עכ"ל והניח

שבעה תפארת

צ"ח) כאן תוקן הלשון ע"פ מהדו"ב.
צ"ט) בתשובת בעל החוט השני שם הערה א' כתב ד"ל, העתיק דברי רמ"א בא"ה סימן ס"ו דכתובת בתולה שמונים זהובים, והא בורכא, ובאמת כאשר בררנו דאין דעת יש משערין שם לומר דכתובה דרבנן. ולא נמצא מאן דסבירא ליה שיעור שמונים זהובים, עכ"ל.
ק) הושלם לפי לוח הטעות.

כי לא חש לקמחיה, וכל דבריו אינם אלא תמה, וטוב בעיני לבאר מספר טו"ב השגות עליו עכ"ל. ובמהדורא בתרא שלפנינו השיב רבינו על השגות של החוט השני, ובשו"ת חות יאיר סי' א' דחה שוב תשובת רבינו, ואצתיק כל דבר ודיבור על מקומו, וראה בשו"ת חתם סופר אה"ע סי' קכ"ו, ויור"ד סי' רפ"ט, וחז"מ סי' קפ"א, ובשיעורי תורה להגר"ח נאה סי' ג' אות מ"ד.
נחלת שבעה <השלם> - א / שמואל בן דוד משה הלוי | עמוד 338 | (726077)

סמכות הש"ס
עם הוכחות

א) חזקת טהרה
ב) חזקת טהרה
ג) חזקת טהרה
ד) חזקת טהרה
ה) חזקת טהרה
ו) חזקת טהרה
ז) חזקת טהרה
ח) חזקת טהרה
ט) חזקת טהרה
י) חזקת טהרה

גילוי הש"ס

א) חזקת טהרה
ב) חזקת טהרה
ג) חזקת טהרה
ד) חזקת טהרה
ה) חזקת טהרה
ו) חזקת טהרה
ז) חזקת טהרה
ח) חזקת טהרה
ט) חזקת טהרה
י) חזקת טהרה

תורה אור הש"ס

א) חזקת טהרה
ב) חזקת טהרה
ג) חזקת טהרה
ד) חזקת טהרה
ה) חזקת טהרה
ו) חזקת טהרה
ז) חזקת טהרה
ח) חזקת טהרה
ט) חזקת טהרה
י) חזקת טהרה

הנחות וצינונים

א) חזקת טהרה
ב) חזקת טהרה
ג) חזקת טהרה
ד) חזקת טהרה
ה) חזקת טהרה
ו) חזקת טהרה
ז) חזקת טהרה
ח) חזקת טהרה
ט) חזקת טהרה
י) חזקת טהרה

ליקוטי רש"י

א) חזקת טהרה
ב) חזקת טהרה
ג) חזקת טהרה
ד) חזקת טהרה
ה) חזקת טהרה
ו) חזקת טהרה
ז) חזקת טהרה
ח) חזקת טהרה
ט) חזקת טהרה
י) חזקת טהרה

בתולה נשאת פרק ראשון כתובות

הכמים תקנו לאשה כו' כלומר כי היא כמותה דלורייתא לא

היא נאמן להפקיעה אלא ענדות ידועה אלא כמותה חממים מקוטה

היא אמרו והם אמרו הם שמוקנה אמרו שהיא נאמן להפקיעה כף

בנתקנתן שקטנו לה כמותה: חזקה

אין אדם מורה בעבודה כו' אין

למות שיעטון דקס קר אלא בלמה

שלא היה שולח אותה מתחלה לא

היה טורח בעבודה וימנה ומספר

שקדויה מנה אלא היה מנרסה

מתחילה: אלא טן היוברות. אם

נאל נצית כמותה ויש לו עדיית

ויריית ויעניית איה יוכל לומר

קן לו עדיית או עניית כשויה אלא

אל על יתן לה עירית כשויה ימן:

א) חזקת טהרה
ב) חזקת טהרה
ג) חזקת טהרה
ד) חזקת טהרה
ה) חזקת טהרה
ו) חזקת טהרה
ז) חזקת טהרה
ח) חזקת טהרה
ט) חזקת טהרה
י) חזקת טהרה

א) חזקת טהרה
ב) חזקת טהרה
ג) חזקת טהרה
ד) חזקת טהרה
ה) חזקת טהרה
ו) חזקת טהרה
ז) חזקת טהרה
ח) חזקת טהרה
ט) חזקת טהרה
י) חזקת טהרה

א) חזקת טהרה
ב) חזקת טהרה
ג) חזקת טהרה
ד) חזקת טהרה
ה) חזקת טהרה
ו) חזקת טהרה
ז) חזקת טהרה
ח) חזקת טהרה
ט) חזקת טהרה
י) חזקת טהרה

א) חזקת טהרה
ב) חזקת טהרה
ג) חזקת טהרה
ד) חזקת טהרה
ה) חזקת טהרה
ו) חזקת טהרה
ז) חזקת טהרה
ח) חזקת טהרה
ט) חזקת טהרה
י) חזקת טהרה

א) חזקת טהרה
ב) חזקת טהרה
ג) חזקת טהרה
ד) חזקת טהרה
ה) חזקת טהרה
ו) חזקת טהרה
ז) חזקת טהרה
ח) חזקת טהרה
ט) חזקת טהרה
י) חזקת טהרה

א) חזקת טהרה
ב) חזקת טהרה
ג) חזקת טהרה
ד) חזקת טהרה
ה) חזקת טהרה
ו) חזקת טהרה
ז) חזקת טהרה
ח) חזקת טהרה
ט) חזקת טהרה
י) חזקת טהרה

א) חזקת טהרה
ב) חזקת טהרה
ג) חזקת טהרה
ד) חזקת טהרה
ה) חזקת טהרה
ו) חזקת טהרה
ז) חזקת טהרה
ח) חזקת טהרה
ט) חזקת טהרה
י) חזקת טהרה

א) חזקת טהרה
ב) חזקת טהרה
ג) חזקת טהרה
ד) חזקת טהרה
ה) חזקת טהרה
ו) חזקת טהרה
ז) חזקת טהרה
ח) חזקת טהרה
ט) חזקת טהרה
י) חזקת טהרה

א) חזקת טהרה
ב) חזקת טהרה
ג) חזקת טהרה
ד) חזקת טהרה
ה) חזקת טהרה
ו) חזקת טהרה
ז) חזקת טהרה
ח) חזקת טהרה
ט) חזקת טהרה
י) חזקת טהרה

א) חזקת טהרה
ב) חזקת טהרה
ג) חזקת טהרה
ד) חזקת טהרה
ה) חזקת טהרה
ו) חזקת טהרה
ז) חזקת טהרה
ח) חזקת טהרה
ט) חזקת טהרה
י) חזקת טהרה

א) חזקת טהרה
ב) חזקת טהרה
ג) חזקת טהרה
ד) חזקת טהרה
ה) חזקת טהרה
ו) חזקת טהרה
ז) חזקת טהרה
ח) חזקת טהרה
ט) חזקת טהרה
י) חזקת טהרה

א) חזקת טהרה
ב) חזקת טהרה
ג) חזקת טהרה
ד) חזקת טהרה
ה) חזקת טהרה
ו) חזקת טהרה
ז) חזקת טהרה
ח) חזקת טהרה
ט) חזקת טהרה
י) חזקת טהרה

א) חזקת טהרה
ב) חזקת טהרה
ג) חזקת טהרה
ד) חזקת טהרה
ה) חזקת טהרה
ו) חזקת טהרה
ז) חזקת טהרה
ח) חזקת טהרה
ט) חזקת טהרה
י) חזקת טהרה

א) חזקת טהרה
ב) חזקת טהרה
ג) חזקת טהרה
ד) חזקת טהרה
ה) חזקת טהרה
ו) חזקת טהרה
ז) חזקת טהרה
ח) חזקת טהרה
ט) חזקת טהרה
י) חזקת טהרה

א) חזקת טהרה
ב) חזקת טהרה
ג) חזקת טהרה
ד) חזקת טהרה
ה) חזקת טהרה
ו) חזקת טהרה
ז) חזקת טהרה
ח) חזקת טהרה
ט) חזקת טהרה
י) חזקת טהרה

א) חזקת טהרה
ב) חזקת טהרה
ג) חזקת טהרה
ד) חזקת טהרה
ה) חזקת טהרה
ו) חזקת טהרה
ז) חזקת טהרה
ח) חזקת טהרה
ט) חזקת טהרה
י) חזקת טהרה

א) חזקת טהרה
ב) חזקת טהרה
ג) חזקת טהרה
ד) חזקת טהרה
ה) חזקת טהרה
ו) חזקת טהרה
ז) חזקת טהרה
ח) חזקת טהרה
ט) חזקת טהרה
י) חזקת טהרה

א) חזקת טהרה
ב) חזקת טהרה
ג) חזקת טהרה
ד) חזקת טהרה
ה) חזקת טהרה
ו) חזקת טהרה
ז) חזקת טהרה
ח) חזקת טהרה
ט) חזקת טהרה
י) חזקת טהרה

א) חזקת טהרה
ב) חזקת טהרה
ג) חזקת טהרה
ד) חזקת טהרה
ה) חזקת טהרה
ו) חזקת טהרה
ז) חזקת טהרה
ח) חזקת טהרה
ט) חזקת טהרה
י) חזקת טהרה

א) חזקת טהרה
ב) חזקת טהרה
ג) חזקת טהרה
ד) חזקת טהרה
ה) חזקת טהרה
ו) חזקת טהרה
ז) חזקת טהרה
ח) חזקת טהרה
ט) חזקת טהרה
י) חזקת טהרה

א) חזקת טהרה
ב) חזקת טהרה
ג) חזקת טהרה
ד) חזקת טהרה
ה) חזקת טהרה
ו) חזקת טהרה
ז) חזקת טהרה
ח) חזקת טהרה
ט) חזקת טהרה
י) חזקת טהרה

כתובות

אמר רב נתן אמר שמואל חכמים תקינו כו' משמע דכמותה

דרבנן וכן נהגה רבה (ימות פט. וס) גבי אין לה כמותה

קאמר מאי עממא תקינו לה רבנן כמותה שלא תהא קלה בעיניו

להיולאה כו' אלאם קאמלא דהש"ס סבר דכמותה דרבנן וקסה דנאו

לכמוז בכמותה כסף וזי מאתן דתמו

לכי מדלורייתא ודוריית דסמיתין

ארש"י דמתיי דפיק בתולה (דף קי.)

דמתיי לה נמי כמון דלאמך טולן לה

ממשת קטוקיל דקסר כמותה

דלורייתא וק"ל כרש"י דמשנתנו

ועד אורי דלא קיימא לן כר"ג

דלשכמנא רב אשי דהוא בתראה

דפליג עליה דמתחן לקמן ברייתא

(דף קי.) מל כל שלח משמע אשי

יכול לטעון טענת בתוליס אלאם

דמיש לשמח משקר ולא אמרינן

חזקה אין אדם מורה בעבודה

ומפקידה וכו' פ' רבתי יתכן קן רבתי

מאיר דרב אשי פליג אדרב נתןן והא

דלמרינן נהגה רבה (ימות פט.)

מ"ט תקיט רבנן כמותה ה"פ

מ"ט תקיט רבנן כמותה היכל דתקיט

כנון כלאמנא שלא תהא קלה בעיניו

להיולאה כו' אלאם קאמלא דהש"ס

סבר דכמותה דרבנן וקסה דנאו

לכמוז בכמותה כסף וזי מאתן דתמו

לכי מדלורייתא ודוריית דסמיתין

ארש"י דמתיי דפיק בתולה (דף קי.)

דמתיי לה נמי כמון דלאמך טולן לה

ממשת קטוקיל דקסר כמותה

דלורייתא וק"ל כרש"י דמשנתנו

ועד אורי דלא קיימא לן כר"ג

דלשכמנא רב אשי דהוא בתראה

דפליג עליה דמתחן לקמן ברייתא

(דף קי.) מל כל שלח משמע אשי

יכול לטעון טענת בתוליס אלאם

דמיש לשמח משקר ולא אמרינן

עין משפט
ריב כמותה

א) חזקת טהרה
ב) חזקת טהרה
ג) חזקת טהרה
ד) חזקת טהרה
ה) חזקת טהרה
ו) חזקת טהרה
ז) חזקת טהרה
ח) חזקת טהרה
ט) חזקת טהרה
י) חזקת טהרה

תוספות ר"ד

אמר רבי אבהו אמר שמואל
משום דר"ש כ"א
הכמים תקינו להם
לכתובת ישראל לכתובת
מאתים ולא למנה
מאתים כמנה
הם המעורר שאם
אמר פתח פתח כמנה
אמר א"כ מה התקין
הכמים בתקנתם. א"ר
דחזקת אין אדם מורה
בעבודה ומפקידה. פ'
המורה אין לומר שיעניו
כך אלא באמת שאם היה
שואה מתחילה לא היה
טורח בעבודה לטעם
ומפסיח שיעניו ונח אלא
מתחלה (תחת גבייה).
הוא כן איתנו ובעל
המקום כשיראה שנתנו
כדי על הפתח בעל אמר
פתח פתח כמנה כמנה
הוא
על כבוד התורה
ענין שנתנו כ"א דהוא
הוא כן איתנו ובעל
המקום כשיראה שנתנו
כדי על הפתח בעל אמר
פתח פתח כמנה כמנה
הוא
על כבוד התורה
ענין שנתנו כ"א דהוא
הוא כן איתנו ובעל
המקום כשיראה שנתנו
כדי על הפתח בעל אמר
פתח פתח כמנה כמנה
הוא

א) חזקת טהרה
ב) חזקת טהרה
ג) חזקת טהרה
ד) חזקת טהרה
ה) חזקת טהרה
ו) חזקת טהרה
ז) חזקת טהרה
ח) חזקת טהרה
ט) חזקת טהרה
י) חזקת טהרה

כתובות דף קי

שבועה

סימן יב

נחלת

שב

[מהדור"ב - וכן מלאחי נסייעתא דשמיא בתשובת הרי"ז"ש (סימן ס"ו) בשם הרמב"ן, והנאני. ולפי זה גם דעת הרמב"ן בדעת כל הגאונים שכתובה דאורייתא דהיינו עיקר כתובה מדכתיב כמהר הצחלות, רק שיעורא דרצנן ואסמכוה אקרא. ומה שטען הרמב"ן על רש"י שאם יגרשנה אין לה עליו כלום מן התורה, שהכתובה מדברי סופרים, לאו דוקא אין לה עליו כלום רק דבר מועט, דאם לא כן דברי הרמב"ן עצמו סותרין, דכאן בפרשת משפטים (שמות כ"ג ט"ו) כתב דמן התורה אין לה עליו כלום, והרי"ז"ש כתב משמו דמן התורה יש לה מהר, אלא על כרחק כמו שכתבתי. ומה שטען על רש"י אע"ג דרש"י נמי מסייעתיה הוא, היינו מפני שהבין דרש"י שרש"י סובר שגם השיעור דאורייתא, כמו שקוצר גם המזרחי בדעת רש"י, ואינו. וא"כ דעת רש"י ורמב"ן בדעת כל הגאונים מלכד ר"מ ז"ל. ע"כ מהדור"ב] ועייין עוד שם יותר באורך, וברוך השם אשר הנחני במעגלי צדק ובדרך אמת.

לג. ומזוניכי וכסותיכי וסיפוקיכי ומיעל לותיכי כאורח כל ארעא. גם פה הזכיר שלשתן שאר כסות ועונה, כי שארה הוא מזונות, כסותה כמשמעו, סיפוקיכי אין זה הפסק ומילתא באפיה נפשיה רק מורה על מעה כסף שנותן לצרכה, וכתב הרמב"ם (פרק י"ב מהלכות אישות הלכה י"ו) כגון פרוטה לכובס או למרחץ וכיוצא בהן, עכ"ל, א"כ שייך הוא לכסות ולכן כתב וכסותיכי וסיפוקיכי.

ומיעל לותיכי כאורח כל ארעא הוא כינוי לעונה. לבא עלינו כדרך כל הארץ (בראשית י"ט, ל"א) תרגם אונקלוס למיעל עלנא כאורח כל ארעא ק"ו. ולפי מה שאמרתי דאפ"ל הוא כינוי לעונה מזכיר בתחילה עונה ברישא וכאן מזכיר מזונות ברישא.

וטעמא נראה לי משום דאיפליגו בכתובות פרק נערה (דף מ"ז ע"ב) דתנא קמא סבר שארה אלו מזונות וכן הוא אומר ואשר אכלו שאר עמי (והרמב"ן בפירוש החומש גרס וימטר עליהם כעפר שאר), כסותה כמשמעו, עונתה זו עונה האמורה בתורה וכן הוא אומר אם תענה את בנותי רבי אלעזר אומר, שארה זו עונה, וכן הוא אומר איש איש אל כל שאר בשרו וגו', כסותה כמשמעו, עונתה אלו מזונות

תפארת לשבועה

ארמי אי אפשר לפרשו בלשון מעילה וכן הביא שמצינו בכמה נוסחאות לרבותינו הראשונים שכתבו ומעל בלא יו"ד וכמבואר ברמב"ם ולכן נהי שאנן לא נקטינן הכי אבל ודאי שבדיעבד אין לפסלו.

קנו) בשמש צדקה ס"ד דן בכתובה שכתב ומעל בלא יו"ד אם כשרה וכתב שלכאורה היה מקום לפסול כתובה זו כיון שאפשר לפרשו לשון מעילה אך למסקנא דמילתא מכשיר כתובה זו ומטעם דכיון שהכתובה בלשון ארמי ובלשון נחלת שבועה <השלם> - א / שמואל בן דוד משה הלוי [עמוד 390] {726077}

יג יש נאונים שהורו שהבוגרת וכו'. כבר כתבנו למעלה הגירסא שהיה להם ועל פי אותה גירסא הורו כן:

יד **חבמים** הם שתקנו וכו'. מיתרות פירקה קמח ועוד טכר טס בגמרא שיש לרדן כשגלה מלא במולים שאקורה עליו שמה ונתה תחמו ותבאלו בדברי רבינו סי"ח מהלכות איקורי ניהא. ימ"ש רבינו שמקה אין אדם טורח בקעודה ומפסידה כך היא לשון הגמרא סס. וכמה הרשב"א ז"ל משמע דאי לא טרח בקעודה שאינו נאמן דהא ליכא חוקה יחוקה דגופה עדיפא מחוקה ממון ואפילו צברי וצרי דהולכין אחר הכוונ דבחולות נשואו וחוקה דגופה [פדף] עכ"ל:

בז ועד כמה יש לפעול וכו'. בינמות פרק כ"ט (דף ק"א): זרייתא טענה במוליס כל י יוס דברי ר"מ ר' יוסי חומר נקמרה לאלתר לא נקמרה אפילו לאחר כמה שנים וק"ל כר' יוסי:

בז הורו כל הגאונים וכו'. זו סנדא כמנהי הגאונים ז"ל ומכנה צלכות סס והטעם מפני שהתוספת אינו מתקנת חכמים שנאמר הם אמרו והם אמרו אלא מרובנו נחמידי לה והרי הוא כשאר מיובן שאין המתמיד נאמן בהפקעתו. ויש מי שכתב שאין זה אלא בטעון פתח פתוח שאינה טענה צדקה כל כך אלא בטעון טענה שלא מלא דם נאמן אפילו להפסידה מוספת אע"פ שהיא מכתשת ואומרת מלא ואבר. והה דעת הרשב"א ז"ל ואין כן דעת רבינו אלא אינה מתקנת מוספת אלא צדקה צדקה וכו' ומ"ש רבינו שיש לו להצדיעה נקיקת חפץ כן כמנה הגאונים וכבר נחבאל פי"ד מהלכות מלוה וזה שהלוח טעון פרעמין שטר זה ואמר למלוה השבט לי שלא פרעמין שאינו גובה אלא כשנועה אלא שאין זה דומה לטענה פרעון משום דשטרות לפעול קיימא וכבר חילק סס רבינו בין טעון טענה פלעון לטעון שטר אמנה ז"ע: ומ"ש שהיא אין לה להשביעו. כך כתבו הגאונים ז"ל: **יז הרי שרצה לקיימה וכו'.** כבר כתבנו שיש דג שאקורה עליו ויבבאל בדברי רבינו פי"ח מהלכות איקורי ניהא. ובדקן שהוא מותר לקיימה כבר נבאש פ"י מהלכות מלוה שאקור לאדם לשהות עם אשתו אפילו שעה אחת בלא כתובה:

בז הורו כל הגאונים שזה שאמרו חכמים שהוא נאמן וכו' אבל החיובת יש לה. כתב הר"ף דעמאל דהקסטר הוא והר"א כתב אינו כחולק על דברי הגאון אלא מתוך הקנאה גדלה דמהימן גם לענין התוספת דדבר ידוע דלשם סיבת חופה וביאה הוסיף לה ובי הוי דאמרינן לענין מנה ומאחיס חוקה אין אדם טורח בקעודה ומפסידה ואם היה שוגאה היה מגרשה ולא היה טורח בקעודה אע"פ שמרחה בעורה הסעודה פיטור ממאחיס של כתובה גם לפני תוספת שאינו מוסיף לה אלא בשעת חופה הי"ך נאמר ששבעת חופה כתב לה ולאחר בנקר נאמרו ומגרשה אלא דאי טעמיה אמת ולהכי מגרשה ואדעתא דהכי לא הוסיף לה עכ"ל. ור"ז ד"ק דהא בגמרא (כתובות דף י"ג.) אמרו חכמים שקנו לבנות ישראל לנחלה ממאחיס ולאחמה מנה והם האמינוהו שאם אמר פתח פתוח מלאמי נאמן משמע בדיאל דלא האמינוהו חכמים לומר פתח פתוח מלאמי אלא משום דהם הקנו לה כתובה והם אמרו וז"ל בחופת שאינו מתקנת חכמים לא האמינוהו:

פי"ב א כשנושא אדם אשה וכו'. כתב ה"ה השלשה דברים שכתב רבינו שהם מן המורה וכו' ועוד שלל המנאים שיש. ונראה לי שהמונות הם מדבריהם שלל

ואף ע"פ שיצא הדם הואיל ומצא פתח פתוח אין כאן בתולים: **יג יש** (וגאונים שהורו שהבוגרת אין לה טענת דמים ויש לה טענת פתח פתוח. ואין דרך הגמרא מראה דבר זה וטענת היה בנוסחאות שלהם. וכבר בדקתי על ספרים רבים וקדמונים ומצאתי שהדבר כמו שביארנו שאין לבוגרת אלא טענת דמים בלבד: **יד חכמים** הם שחיקנו עיקר כתובה לאשה והם [ס] התקינו ואמרו שכל הטוען טענת בתולים והאשה מכחשת אותו נאמן ועליה להביא ראיה לא על האישה שחוקה היא שאין אדם טורח בקעודה ומפסידה והי"ך שמתחו אבל: **יז ועד מתי יש לו** לטעון טענת בתולים. אם נסתרה מיד. ואם לא נסתרה אפילו לאחר שלשים יום: **יז הורו כל** (וגאונים שזה שאמרו חכמים שהוא נאמן אם הכחישתו אשתו להפסידה. עיקר הכתובה אבל התוספת יש לה. אלא אם כן נודע בראיה ברורה שהיתה בעולה או שהודה לו שהיא בעולה קודם שתתארם והמעטו. לפיכך יש לו להשביעה בנקיקת הפץ כדון כל הנשבעין ונושלין ואחר כך תגבה התוספת. ואין לה להשביעו שלא מצאה בתולה ואחר כך תפסיד עיקר כתובה שחוקה היא שאין אדם טורח בקעודה ומפסידה. ויש לה להחריב אתם על מי שמען עליה שקר: **יז הרי שרצה לקיימה אחר שהפסידה עיקר הכתובה הורו וכותב לה מאה.** לפי שאסור לאדם לשהות עם אשתו שעה אחת בלא כתובה כמו שביארנו:

פרק שנים עשר

א כשנושא אדם אשה בין בתולה בין בעולה בין גרולה בין קטנה אחת בת ישראל ואחת

א הכל סס: ב טור א"ע סי"ג סי"ג ע"פ מ"ח ולאין פי"א: הגיורת

לחם משנה

לא איירי אלא נכסות המטה הראוי לה לילדה או לזונה ולכן כתב ה"ה נהא דכולהו מנאי דברייתא שהם מ"ק ור"ח י"ב דמשמע ליה דלא פליגי בהא. [ולכתב עוד ה"ה] ואע"פ שהם שנים וכו' וא"כ למה לא פסק ג"כ כרשב"י בענין עונתה שהרי אמר סס (דף מ"ח.) לפום עונתה מן לה כקטנה וכו'. ונראה לתרץ דודאי הוי היסר דהך משנת רבא"י לא קני כיון דאיכא חרי והיא קמך בענין המנוגות אברייתא אחרת שמכרעת כמ"ש ועוד וכו' ועוד שכן מכרעת ברייתא דאמר תקנו מנוגות וכו'. וא"כ בפרק אע"פ (דף נח:) הגיורו ברייתא פיקנו מעשה ידיה חתת מנוגותיה ופ"ז אין ראייה כלל דלא חזק

משנה למדך

ז"ל בפרק י"ה מהלכות איקורי ניהא יע"ש. ובפירושו כתב רבינו ז"ל בפרק ג' מהלכות קטנה ובפרק ג' מהלכות איקורי ניהא דקטנה בת מילין שזיננה לא נאקמה אפילו לבעלה כהן: והוי יודע דבגמרא זו דרבינו הנגאל שבבבנו לעיל דליח ליה דמ"ע פתחה קתום היא סנדא יחידים שהרי רוב הפוסקים סבירא להו דבוגרת אין לה טענה פתח פתוח אלא טענה דמיח יש לה. ולדידהו הו דקפני אין להן טענה במולים מיירי בטענת פתח פתוח. ואם כן מין דמי צדקה מוכת עץ וכו' אין להן טענה במולים הוכרחה דבדך לומר דמוכח עץ פתחה פתוח. ואף להר"ף דפ"ל כמ"ש גבי בוגרת וכמו שגראה מדבריו פ"ק דכתובות מ"ח גבי מוכת עץ לא ביאר דעתו. ואפשר דק"ל דעת רוב הפוסקים ז"ל שאין הדבר מוכרח דמי שקוצר דבוגרת פתחה קתום דמות עץ ומי פתחה קתום. ומה גם שבדברי הירושלמי מוכיחין בדיאל דמוכח עץ פתחה פתוח יע"ש: **יג יש** נאונים שהורו שהבוגרת אין לה טענת דמים וכו'. ודברי הירושלמי הלו דאמר דבוגרת כתיבת פתוחה יטוליס לקרסא בוגרת חכית פתוחה היא הלא דתינא שלל להפסיד כתובתה אלא לקיימה אינו רשאי משום טעם ואח"כ מרבי חנינא וכו'. ודברי הירושלמי הלו דאמר דבוגרת כתיבת פתוחה יטוליס להשייב לכל הפירושים בין לדעת הגאונים בין לדעת רבינו ז"ל ומ"ש הרב שדה הישע. אך מה ששייב בין דקיימה אינו רשאי משום טעם וכו' הוא פלא בעיני דכיון דבוגרת דכין כדן מלי ספק סוטה איכא. (*) ה"ה ועין פרק י"ח מהלכות איקורי ניהא דין ז' דבברי הרב המהגר ז"ל: והערה

הגהות מייבונות
יג [ז] ר"ה ור"י אלפס וכן ר"ח אבל יע"ש גרס ופי' דבריו רבנו המחבר וע"ש בחוספות דראב"ה כתב גם הוא על פירוש"ו ולא תירא: יד [ח] פ"ק אר"ג אבר שמואל מושב רשב"א ע"כ: **בז** [ט] וכו' ר"י אלפס הוינן לגאון דקאבר ה"ס לענין כמה ומאחיס אבל לענין חוספת לא מדיחין החזיק דבריו דהוספת דמנשיה כתב לה לא הוי בבבל תקנתא דגנה ואתתים מונקב חכמים הקנו וכו' ואע"ג דנאמן בחור הוועון כך לא נאדמו ומכבדן ליה טורי דהשרדן ליה בנות אבי"ה ע"כ: כת"ב

נשים. הלכות אישות פי"ב

ידיה משום איבה וכי אמרה איני ניוונה וכו' והקשו מדמילא חקנו מוזהר
מחם מעשה ידיה וסרילו לימא מקנו מעשה ידיה מחם מוזהר ע"כ. ופי' שני דיני גזרות
(ממונות ק"ו): בגמרא פסקו הלכה כן וכתבו מן המפרשים ז"ל שלא אמרו אלא שיכולה
להפקיע עצמה ממלכתה שמתוחם בה כטוהר בגמרא שאינה לנודך הנית אצל עומתה ואופה

ואני תמה בדבריו נענין ההלכותיים דהא ככלוהו מילי דברייתא שהם ח"ק וכו' אלעזר ורפ"ז
א"כ"פ שחלקו בזמן כולן שרין שסכותה הוא כמשמעו והמלכותין הן מן החורה וכנ"ל עיקר לפי
שלא מלאמי שהזכר נכסות תקנה חכמים ועוד שכל המלאים המכרים שיש בהם. וז"ל שהמונות
הם מדבריהם שלא כדברי האומרים דברייתא שהמונות הם מן החורה ואע"פ שהם שנים לגבי

ומשלת ועושה כל לרבי היתה כמו אם הימה
חיותה ולזה הסכים הרשב"א ז"ל פרק אע"פ:
ומ"ש מפדיון וקבורה. הוא מבוחר פרק גערה
בסוף הברייתא (שם מ"ו): דחקנו מוזהר ופרקונה
מחם פירות וקבורתה מחם כתובתה ופירש"י ז"ל
מחם נדויותה כתובתה. ודע שבפרקונה וקבורתה
אין הצעל יכול להציל מהיונה ואפילו יזנה לה
פירותיה וכתובתה. וכן היא אינה יכולה להפקיע
ממנו זכות פירות וכתובה אפילו שלאמר איני
נפדית ואיני ניוונה ואיני נקברת מנכסיו חיה נראה
מדברי רבינו וכן דעה בעלי הספוקים וכן הפסימו
הרמב"ן והרשב"א ז"ל:

אבל אם אמר הבעל וכו'. זה פשוט דמוזות
עיקר ומפניו בהדיה מקומות (שם י"ח):
(ע"י):

ה כל הדברים האלו. מפורשים פרק גערה
שנתפחה (שם דף נ"א). נמשנה:
ו התנה הבעל שלא יתחייב וכו'. מה
שהזכיר רבינו שהמלא קיים אפילו
כשאלו נכסיו הוא כעט רבי יהודה שלמד רבינו
שכמוהו מלאו קיים כחבר דברייתא (קדושין י"ט):
שכתבתי פרק ששי ואין לרדך לומר בשאר דברים
שם

השנת הראב"ד
*ואם מתה בחייה וכו'. מה
הראב"ד *ואם ירשם הבעל דבר
חיה:

האשה כנגד מוזהרותיה. ופרוניה כנגד אכילת
איני ניונית ואיני עושה שומעין לה ואין כופין אותה. אבל אם אמר הבעל איני נ"ך ואיני נוטל כלום ממעשה ידיך
אין שומעין לו שמא לא יספקו [ז"ל] לה מעשה ידיה במוזהרותיה. ומפני תקנה זו יחשבו המוזהרות מתנאי הכתובה: ה כל
הדברים האלו אף ע"פ שלא נכתבו בשטר הכתובה ואפילו לא כתבו כתובה אלא נשא אתם ביון שנשאה זכה בארבעה
דברים שלו וזכתה האשה בעשרה דברים שלה ואינן צריכין לפרש: ו התנה הבעל שלא יתחייב באחד מן הדברים שהוא
חייב בהן. או שהתנת האשה שלא יזכה הבעל באחד מן הדברים שהוא זוכה בהם התנאי קיים חוץ משלשה דברים
א רש פרק מלאות השם (דף ס"ה): ב נזיר א"כ"פ סי' ס"ג ע"פ מ"ח לאין ס"ח:

לחם משנה

וכן כתבו שם החוק' דמה שלמדו בגמרא מלי לאו ציונות לה כשהוא אינו ון אימה קאמר
אלה שהוא ספק לזונה אבל אי מעלה לה מוזהר ודאי נלחו כל כמינה אחר שהקדים לומר
איני ניונית וא"כ הרמב"ם ז"ל בפרק י' מהלכות ערכין איירי נכסיה שחיותה משל נעלה
ולכן קאמר דאי אמר יקדש ידך לעוסקין ומי זכור בלא דברי רבינו ז"ל על נכון:
ו התנה הבעל שלא יתחייב בכוח מן הדיברים שהוא חייב בהן וכו' הגמרא קיים
חוץ משלשה דברים שאין התנאי מועיל בהן וכו' ואילו הן עונתה ועיקר
כתובתה וירושתה. וקשה בדברי רבינו דבין דהוא פסק כר"י דאמר כל דבר שנמנון מלאו
קיים אפילו שיעשו חכמים חזוק לדבריהם (יזכר) כשל מורה כדכתיב ה"ה ז"ל הא אפילו
שיהא כתובה מן החורה דבר שנמנון מלאו קיים ואפילו נאמר דק"ל רבינו דמכמים עשו
חזוק לדבריהם יותר משל מורה כדאמר ר"י בגמרא וכדכתיב הר"ן ז"ל בפירושים ההלכות
וגאמר לפי זה דעושה נפל בדברי ה"ה כמה שכתב פשו חזוק לדבריהם כשל מורה ז"ל
יותר משל מורה מ"מ קשה דאפילו לר"י היינו דוחקין כשהתנה על שם אבל כשכתב לה
התקבלתי קני ורבינו כהנ' דאע"פ שכתבה לו מהתקבלתי לא מהני. ועוד קשה בדברי רבינו
במה שאמר שכל הפסחה לנחילה וכו' דאין דאין חלק עושה ניוול סמאי' קמי שכל הפסחה הא
בגמרא לא אמרו הכי אלא שאע"פ שנכתבה התנאי מ"מ בעילתו בעילת זנות משום דפסחה
בפסחה חוזה שאמרו שם כל הפסחה אפילו כשנאמר וכו'. ונראה למדך ללל זה לדברי סוכר
דכיון דכל הפסחה לנחילה בעילתו בעילת זנות מדברין חסדין ליה לך בעילת בעילת זנות
אפילו הוי דאורייתא שהם עשו חזוק לדבריהם כשל מורה והשאלה הוי מילתא דאקורא
ולא

מ"ב ב והעשרה שלשה מהם מן החורה וכו'. * א"ה ע"ן בדברי הרב המהר"ם נספח לדפוסו בדרך מליצין מ"ג (דף ס"ו):
האשה

מגיד ע"ן

ב [א] כת"ק דברייתא דפרק גערה: ג [ב] ע"ן בהלכות נחלות כפ"א: ד [ג] קצת היה נראה
כרשב"א להביא ראיה כשאלו לרשב"ם שפירש בה"ה אגור הבעל אינו מודה איתה ואינו
חושש בפירות נכסי מלוג שלה בעוה"א ארוסה שערין לא וכה בקרקעותיה דשוכעין לו
בדקדקו חקנו פרקונה החת פדוה ש"ס דפירי עיקר דכתיב: דייק בפי' אע"פ ונשני אונא
חקנו מעשה ידיה חות מדינת וכו' אומר רשב"א דאי אפשר לומר כן דאדרבה פרקונה
עיקר כמו שזרקו ר"י מרא דפרק גערה דאמר מאי לפירך בעל אובל פירות כהו דחזמא
מיכל לא ליכילתו אונתי נתיבדו קב"ל ראו עדיפא ליה דונעין ולא כלו ופירק מדידה
וקאמרין נמי לעיל בשלמא בעל תקינו ליה רבנן פירי דאי אושטבאי היא ליה איבה ומינע
ולא פירק משמע דלפחותה ניתקו. וכן בירושלמי אבדו ברדיא שבעל שאמר לא לאבול ולא
לפירות ואינו שומעין לו יא דתני פרקונה חת פירות אע"פ דפרקונה עיקר תני הכין
לאשמועין שאב אבדה ואישה איני נפדית ואינו נותנת פירות דאין שומעין לה שלא תבטע
כין הע"כ"ב ועוד אינו הוכיח למוזות שיכולה לפרט איני ניונית וכו' דההם לא ספקנה
הקנה
תקנת מעשה ידיה שאם היום אינה ניונית ואינה עושה למחר העשה והוא ניונית מה שאין
הקדקע ידרי ידו בידה אבל כמעשה ידיה היאך זוכה בהן שאינם בעין. עוד האריכו התוספות בפרק ח"ה:
תפרינו אם אשבה אין שומעין לה כדי שלא תתערב בין הע"כ"ם בע"ל שם: [ד] והיא פליגא דדוקא הו"א
ספקא ביון דמשועבר לה היכי מצי מדרה לה כל כמינה וכן מוכר בפרק קמא גרשין וע"ן לקמן בפרק
הוא

הקנה
תקנת מעשה ידיה שאם היום אינה ניונית ואינה עושה למחר העשה והוא ניונית מה שאין
הקדקע ידרי ידו בידה אבל כמעשה ידיה היאך זוכה בהן שאינם בעין. עוד האריכו התוספות בפרק ח"ה:
תפרינו אם אשבה אין שומעין לה כדי שלא תתערב בין הע"כ"ם בע"ל שם: [ד] והיא פליגא דדוקא הו"א
ספקא ביון דמשועבר לה היכי מצי מדרה לה כל כמינה וכן מוכר בפרק קמא גרשין וע"ן לקמן בפרק
הוא

הגזרות או המשוחררת יתחייב לה בעשרה דברים
יזכה בארבעה דברים: ב והעשרה שלשה מהן מן
החורה ואילו הן. שארה. כסותה. ועונתה. שארה אלו
[א] מוזהרותיה. כסותה כמשמעו. עונתה לכא עליה כדרך
כל הארץ. והשבעה מדברי סופרים וכולן הנאי בית דין
הם. האחד מהם עיקר כתובה. והשאר הם הנקראין
תנאי כתיבה ואילו הן. לרפאתה אם חלתה. ולפדותה
אם נשבת. לקבורה אם מתה. ולהיות ניונית מן נכסיו.
ויושבת בביתו אחר מותו כל זמן אלמנותה. ולהיות
בנותיה ממנו ניונות מנכסיו אחרי מותו עד שתתארסנה.
ול להיות בניה הזכרים ממנו יורשין כתובתה יותר על
חלקם בירושה שעם אחיהם: ג והארבעה שזוכה בהן
כולם מדברי סופרים ואילו הן. להיות מעשה ידיה שלו.
*ול להיות מציאתה שלו. ושיחיה
אוכל כל פירות נכסיה בחייה.
*ואם מתה [א] ובתיו ירשנה. והוא

ג והארבעה שזוכה בהן וכו'. כולן מן
מן הירושא נמלרו נמשנה
ונמלרו בגמרא שהם מדבריהם אלא הירושא אם
היא מן החורה או מדבריהם היא ממלוקת מלאים
ולמוראים במקום אחר (שם דף פ"ג): ורבינו
פסק כדברי האומר שאינם מדבריהם ותמלקו עליו
וכבר כתבתי בזה בפ"א מהלכות נחלות:
ד ועוד תקנו חכמים וכו'. מיתנה פרק
אע"פ (דף נ"ח): א"כ הו"א אמר
כז יכולה אשה לומר לבעלה איני ניוונה ואיני
עושה ק"ה סוכר כי מקדו רבנן מונו עיקר ומעשה

קודם לכל אדם בירושה: ד ועוד תקנו חכמים שיהיו מעשה ידי
האשה כנגד מוזהרותיה. ופרוניה כנגד אכילת
איני ניונית ואיני עושה שומעין לה ואין כופין אותה. אבל אם אמר הבעל איני נ"ך ואיני נוטל כלום ממעשה ידיך
אין שומעין לו שמא לא יספקו [ז"ל] לה מעשה ידיה במוזהרותיה. ומפני תקנה זו יחשבו המוזהרות מתנאי הכתובה: ה כל
הדברים האלו אף ע"פ שלא נכתבו בשטר הכתובה ואפילו לא כתבו כתובה אלא נשא אתם ביון שנשאה זכה בארבעה
דברים שלו וזכתה האשה בעשרה דברים שלה ואינן צריכין לפרש: ו התנה הבעל שלא יתחייב באחד מן הדברים שהוא
חייב בהן. או שהתנת האשה שלא יזכה הבעל באחד מן הדברים שהוא זוכה בהם התנאי קיים חוץ משלשה דברים
א רש פרק מלאות השם (דף ס"ה): ב נזיר א"כ"פ סי' ס"ג ע"פ מ"ח לאין ס"ח:

השנת הראב"ד
*ואם מתה בחייה וכו'. מה
הראב"ד *ואם ירשם הבעל דבר
חיה:

האשה כנגד מוזהרותיה. ופרוניה כנגד אכילת
איני ניונית ואיני עושה שומעין לה ואין כופין אותה. אבל אם אמר הבעל איני נ"ך ואיני נוטל כלום ממעשה ידיך
אין שומעין לו שמא לא יספקו [ז"ל] לה מעשה ידיה במוזהרותיה. ומפני תקנה זו יחשבו המוזהרות מתנאי הכתובה: ה כל
הדברים האלו אף ע"פ שלא נכתבו בשטר הכתובה ואפילו לא כתבו כתובה אלא נשא אתם ביון שנשאה זכה בארבעה
דברים שלו וזכתה האשה בעשרה דברים שלה ואינן צריכין לפרש: ו התנה הבעל שלא יתחייב באחד מן הדברים שהוא
חייב בהן. או שהתנת האשה שלא יזכה הבעל באחד מן הדברים שהוא זוכה בהם התנאי קיים חוץ משלשה דברים
א רש פרק מלאות השם (דף ס"ה): ב נזיר א"כ"פ סי' ס"ג ע"פ מ"ח לאין ס"ח:

לחם משנה

הזכר דברייתא דהמונות הם תקנה. ויש לומר דפרק אע"פ אפילו לפי מה שהגיהו הברייתא
שם בגמרא אמרו להמונות הם תקנה שכן אמרו שם על מיתרה דרב קסבר כי תקינו רבנן
מונו עיקר ומעשה ידיה וכו' ועל זה הקשו מברייטא ומילוי חיקנו מעשה ידיה מחם מוזהרותיה
לומר ועיקר התקנה הם המוזהרות אלא לעולם המוזהרות תקנה היו ואע"פ שה"ה ככז לזון
כברייתא לין משם כזה כיון דלפילו לפי ההנהגה שהתנה בגמרא יז משם מוזהרות:
ד לפיכך אם אמרה האשה איני ניונית ואיני עושה וכו'. הר"ן ז"ל הקשה בפירוש
ההלכות דמשמע מהסוגיא דנפרק אע"פ דרש לקים דקאמר דיכול לטובה
למעשה ידיה ואינה יכולה לומר איני מונית ואיני עושה הוה סבר דיקדשו ידך לעושהין מהדי
אלל רב הו"א דסבר דיכולה לומר איני מונית וכו' איני מועיל מה שפירש יקדשו ידך וכו'
והר"ן שם הר"ן ז"ל והכי בעל כסף משנה מדרך קושיתו שם בפרק י' מהלכות ערכין
ילדידה קשה הן קושיא גופא מהאיא סוגיא אחרונה דלא שרין זה תירוץ דהכי כסף משנה
ז"ל והוא ממאי דאמרו שם (דף נ"ח): לרב הו"א לימא מקייע ליה המקדים מעשה ידי אשתו
הכי היא עושה ואוכלת מלי לאו בנחויים לא כשאינה ניונית משמע דלי אית ליה כרז הו"א
אפילו דניזונה לא קדים וכו' א"כ"פ דלא אמר יקדשו ידך כיון דלר"מ אליצא דרב הו"א אית ליה
אדם מקדים דבר שלה כה לניזונה הוי כאלו אמר לדין יקדשו ידך לעוסקין ואפילו הכי לא
מהני. ויש לי למדך קושיא זו וקושית הר"ן דלא אמרו לרב הו"א דלא מועיל דיקדשו ידך
לדין או מקדים מעשה ידי אשתו לר"מ אלא כשהוא רוצה לזונה ולא היה מעלה לה מוזהרות
אלל אם היה מעלה לה מוזהרות לאו כל כמינה אחר שהקדים לומר איני מונית ואיני עושה

מגיד ע"ן

ג ואם מתה בחייה יירשנה והוא קודם לכל אדם בירושה פרק גערה שנתפחה (דף מ"ו):
כתב הראב"ד א"ה ירושה הבעל דבר מורה: ואינו אושר וז' ממלוקת ימנה היא ריש פרק
הסוכה (דף פ"ג) ובפרק י' נחמין (דף ק"ח) מוכח כרשב"ד ז"ל והעומדים בשעתו דפוסה לה
מנכסיו ורש אשתו ובפרק גערה שנתפחה ופרק אע"פ (דף נ"ח) מוכח כדברי ר"מ ז"ל והעומדים
בשעתו דלמדין להדיא חקנו ירושה מחם קנינות יקרא לקמתה נעלמא הוא ומלאמי רחיה מנכסת
כדברי ר"מ ז"ל ריש הסוכה והיא כהונה בלא קנין מה שפירק: ד ועוד תקנו חכמים עד ירושאו למוזות.
פרק אע"פ: לפיכך אם אמרה האשה עד ואין כופין אותה. פרק אע"פ (דף נ"ח) ופרק שני דיני
גזרות (דף ק"ו): אבל אם אמר הבעל איני נ"ך על ממנה הכהונה. פרק המדיר (דף ע"י) ופרק
מלאות השם ופ"ק גרשין (דף נ"ב): ה כל התנאים האלו עד ואין לרבינו לפרש. פרק גערה
שנתפחה (דף נ"א): ו ה התנה הבעל שלא יתחייב עד ואינו מלאו מונו. פרק אע"פ (דף נ"ו).
ופסק הכותב (דף פ"ג):

ב [א] כת"ק דברייתא דפרק גערה: ג [ב] ע"ן בהלכות נחלות כפ"א: ד [ג] קצת היה נראה
כרשב"א להביא ראיה כשאלו לרשב"ם שפירש בה"ה אגור הבעל אינו מודה איתה ואינו
חושש בפירות נכסי מלוג שלה בעוה"א ארוסה שערין לא וכה בקרקעותיה דשוכעין לו
בדקדקו חקנו פרקונה החת פדוה ש"ס דפירי עיקר דכתיב: דייק בפי' אע"פ ונשני אונא
חקנו מעשה ידיה חות מדינת וכו' אומר רשב"א דאי אפשר לומר כן דאדרבה פרקונה
עיקר כמו שזרקו ר"י מרא דפרק גערה דאמר מאי לפירך בעל אובל פירות כהו דחזמא
מיכל לא ליכילתו אונתי נתיבדו קב"ל ראו עדיפא ליה דונעין ולא כלו ופירק מדידה
וקאמרין נמי לעיל בשלמא בעל תקינו ליה רבנן פירי דאי אושטבאי היא ליה איבה ומינע
ולא פירק משמע דלפחותה ניתקו. וכן בירושלמי אבדו ברדיא שבעל שאמר לא לאבול ולא
לפירות ואינו שומעין לו יא דתני פרקונה חת פירות אע"פ דפרקונה עיקר תני הכין
לאשמועין שאב אבדה ואישה איני נפדית ואינו נותנת פירות דאין שומעין לה שלא תבטע
כין הע"כ"ב ועוד אינו הוכיח למוזות שיכולה לפרט איני ניונית וכו' דההם לא ספקנה
הקנה
תקנת מעשה ידיה שאם היום אינה ניונית ואינה עושה למחר העשה והוא ניונית מה שאין
הקדקע ידרי ידו בידה אבל כמעשה ידיה היאך זוכה בהן שאינם בעין. עוד האריכו התוספות בפרק ח"ה:
תפרינו אם אשבה אין שומעין לה כדי שלא תתערב בין הע"כ"ם בע"ל שם: [ד] והיא פליגא דדוקא הו"א
ספקא ביון דמשועבר לה היכי מצי מדרה לה כל כמינה וכן מוכר בפרק קמא גרשין וע"ן לקמן בפרק
הוא

הקנה
תקנת מעשה ידיה שאם היום אינה ניונית ואינה עושה למחר העשה והוא ניונית מה שאין
הקדקע ידרי ידו בידה אבל כמעשה ידיה היאך זוכה בהן שאינם בעין. עוד האריכו התוספות בפרק ח"ה:
תפרינו אם אשבה אין שומעין לה כדי שלא תתערב בין הע"כ"ם בע"ל שם: [ד] והיא פליגא דדוקא הו"א
ספקא ביון דמשועבר לה היכי מצי מדרה לה כל כמינה וכן מוכר בפרק קמא גרשין וע"ן לקמן בפרק
הוא

סימן צא

שיעור כתובה דאורייתא ושיעור הכתובה

לפ"מ שהנהיגו רבותינו הקדמונים

במדינותינו

כ' תמוז תש"מ

**לנכדי האהוב והחביב מאד הרה"ג מוה"ר מרדכי
סענדלער שליט"א.**

**הנה מעת בטול המטבעות כמעט בכל העולם וגם
אצלינו באר"י שהוא זה עשירות בשנים
מצד שנת תשי"ה אחרי מלחמה העולמית השניה
אשר לבד הגוירות שעל כלל ישראל נעשה שמה
ושערוריה בכל המדינות ומשתמשין רק בשטרות
המדינה אשר הם בשם מטבע הדאלאר לא ידעו
אף לחכמים ובעלי הוראה ודיינים שיעור הכתובה
וכמעט שלא עיינו בזה כלל כי כמעט בכל עניני
גירושין אין נוגע למעשה כי אחרי שא"א לגרש
בעל כורחה תלוי בגירושין במי שתובע הגט ונתון
לצד השני סך גדול כפי שמתרצה ליתן או לקבל
הגט, וגם באלמנות אף כשאינן אמתהן של הבנים
רובא דרובא איכא צוואה וגם איכא בזה דינא
דמלכותא שהרבה מתרצין או מכרחין לעשות שלכן
לפעמים המועטין שמזדמן לעשות כדין לא עיינו
רבותינו בזה ועושין פשר בעלמא שלא שייך לדון
כלל אשר לכן מצאתי לנכון לומר בזה תכונן האמת
לדעתי העניה.**

הנה בכתובה שלנו כותבין מאתן זווי דחוי ליכי
מדאורייתא שלכן הוי החיוב בזווי דצורי, בין מחמת
שנהגין כתוס' דסברי בכתובות דף י' ע"א ד"ה
א"יג דכתובה דאורייתא והזכרו בתוס' שם ר"ת
הר"י וריב"ם ומסתמא כל בעלי תוס' הם בשיטה
זו, בין מטעם שיטת הרא"ש שם דמסיק כהמפרשים
דאפילו כתובת אשה מדרבנן גמי תיקנו ליתן לכתובה
מכסף צורי, ומדאורייתא הוא פירוש על הכסף האמור
בתורה שהם כסף צורי כדי שלא נטעה דכיון דמדרבנן
הוא לא מתחייב אלא בכסף מדינה אבל אם לא
יכתוב מדאורייתא נמי יצטרך ליתן כסף צורי ומפורש
בקצור פסקי הרא"ש ובטור סימן ס"ו שכן הוא
שיטת הרא"ש לדינא. וגם שיטת רש"י בפירוש
רחומש במשפטים (כ"טו) בסטוק כסף ישקול כמותה הנתלוח
לה כתובה וישאנה שכתב הר"א מזרחי (שם טו) בפשיטת
ממה שפירש"י בחומש פ' ח"י שרה (כה"ו) על פסוק דולבני
בגשים ופילגשים דודד הרי גורס בגמ' שם דף כ"א ע"א
התורה ותמה על הרמב"ן שמקשה עליו. וכן משמע
ממה שפירש"י בחומש פ' ח"י שרה על פסוק דולבני
הפילגשים פילגשים בלא כתובה כדאמרינן בסנהדרין

של לאו, שאף שהוא דחוק לפרש שלכן יאמר בשביל
יעקב הרי מכרחין לומר כן דהא לבן היה עובד ע"י
לא שפר דיני התורה אף אם היה יודע מהדין, ומכיון
שאמר בשביל יעקב אין לנו ראייה שגם שמחת האבות
נחשבה שמחה לדון אין מערבין שמחה בשמחה אלא
רק לשמחת החתן עצמו שאין למילף מזה גם שמחת
האבות, ולכן מסיק שעכ"מ הראשונים היו נוהגים מזה
וא"כ יש לפרש כדמסתבר שלכן לא היה אומר בשביל
יעקב אם שמחת האבות לא נחשבה שמחה לדון ות,
אלא צריך לומר ששמחת האבות נחשבה שמחה לדון
זה האמר לבן בשביל עצמו, ומכיון שנקט זה הקרא
משמע לזה שהתורה הסכימה לזה שכן צריך ליהור.

אבל לדינא מכיון שהרמ"א לא חש לזה אין להחמיר
ודשאינו בזה אחר וזו באופן שיתפורו הקרואים בינתיים
משום דביחד אסור מצד תא דס"ח. ומכיון שבט"ז בשם
הגהת סמ"ק כתב דאין לעשות ביום אחד מזרואי
לכתולה להתמיר שלא יהיו ביום אחד, ואם רוצים
דוקא שהיו סמוכים יעשו חופת ראשונה קודם שקיעה
וחופת השניה אחר זאת הכוכבים שהם בשני ימים,
אבל אין למחות כשעושין וא"ו אף כשהן ביום אחד.
ולגידסת הקצת ספרים שהביא הט"ז דבשבע אחד נמי
אין לעשות אין לתוש להתמיר שלא מסתבר גירסתם,
וגם שהוא רק בדבר שאין בזה ענין איסור שלא שייך
להחמיר.

ידידו,

משה פיינשטיין

סימן צ

**כתיבת שטר באנגלית שבו מתורגמים
תנאי הכתובה**

ד' תשרי שד"ה:

**למע"כ חתני כבני האהוב לנו מאד הרב הגאון
מוה"ר משה דוד סענדלער שליט"א.**

הנה בדבר כתיבת שטר באנגלית שבו מתורגמים
עניני התחייבות הבעל לאשתו שבתנאי הכתובה
הנתונים לנו מזורי דורות, כדי ששטר כזה יוכל
להתקבל בערכאות ויעיל, בכמה מקרים, למנוע שהבעל
יעזוב את אשתו בגירושין דערכאות (דיווארס) ויעגנה
בלא גט, הנה ראוי תכונן לנהוג כך לכתולה ואין
שום פקפוק לצורך שטר זה האנגלית לכתובה הרגילה.
בברכת כחיים בסש"ג, ותנך אהבך בל"ג.

משה פיינשטיין

אגרות

אבן העזר

משה

קסא

בנשים ופילגשים דדוד הרי גורס בגמ' שם דף כ"א רק פילגשים בלא כתובה, וגם התם השיג עליה הרמב"ן שכתובה הוא מדברי סופרים אלא שהיא בלא קידושין הגירסא בסנהדרין פילגש בלא כתובה וקידושין, אבל פשוט שרש"י גרס בגמ' רק בלא כתובה ועיי"ש במשי"כ הרא"מ.

(המ"מ פ"א מאישות ה"ד הא כתב דאף להרמב"ם היתה הגירסא פילגשים קידושין בלא כתובה, ואף שהרמב"ם הא טובר דכתובה הוא מדרבנן בפ"י מאישות ה"ו ונמצא שלהמ"מ אין חלוק בין אשה לפילגש מן התורה, אולי טובר המ"מ שאין לה תיובי התורה לאשתו שאיכא לתרמב"ם מן התורה והוא מוזנות וכסות, ואף שדאי היה דוד ונ' ומפגנס גם את פילגשיו וגם מסתבר דהיה חייב דלא גרפי משכיריו דכיון דהיו אצלו כל הזמן ולא היו נשכרין למלאכה לאחריהם דפשוט דהיה אסור להן, מ"מ לא היה זה מחויב מוזנות דאשתו דצריך לזונה דוק באופן כבוד וחשיבות דמלכה ובפילגשיו הוא כמזונות דשכיריו וכן הוא בכסות, ואולי אף בעונתה שחייב גם לפילגשיו כמפורש בסנהדרין דף ק"ז ע"א דא"י אמר רב אפילו בשעת חלוו של דוד קיים י"ח עונות שפרש"י ל"ח נשיו שלא לעגנו, ובכלל ה"ח נשים דלהרמב"ם היו גם הפילגשים בכלל כמפורש בפ"ג ממלכים ה"ב שכתב לא ירבה לו נשים מפי השמועה למדו שהיא לוקח עד י"ח נשים בין הנשים ופילגשים הכל י"ח היו, אולי ג"כ חילוקים לענין אופן תעונה כגון לשמש הוא בבגדו והיא בכנדה דא"י יצאה ויתן כתובה בכתובות דף מ"ח ע"א וכדומה לא יתחייב זה לפילגשים. וזה מה שאיתא בירושלמי פרק א"ע"פ ה"ב לרי יהודה שאמר אחת זו אחת זו יש לה כתובה אשה יש לה כתובה ותנאי כתובה פילגש יש לה כתובה ואין לה תנאי כתובה, הובא בהנמ"י פ"ד ממלכים ה"ד, ופי' המ"מ מוזנות ובנין דיכרין וכל אלו דחשיב בסירקין דלעיל, וכונתו במוזנות שנקט בחלוק דין דתורה הוא קודם שנתקנה כתובה דהיתה חשובה פילגש זו שאין לה תנאי כתובה, ומסתבר שלכוננו זו הביא הגמ"י ירושלמי זה משום שכתובה לא היה שייך קודם שנתקנה כתובה להרמב"ם שהוא מדרבנן לכן הביא הירושלמי שהוא בלא תנאי כתובה דהוא מחויבי התורה לאשה מוזנות וכסות).

עכ"פ המתאן וזוי הוא מאתים וזוי צורי שהם עשר פעמים כשיעור סוד"ב, ושיעור סוד"ב הוא המשא ל"ט וקווי"ט כדאיתא בס"ו סימן ש"ה סק"א כסף צרוף, וכתב הגר"א סק"ד שלא דק במעט דקווי"ט הוא רביע והאמת שהוא המשת ל"ט ושליש. וכן איתא בגמלת שבעה סימן י"ב אות ל"א, וא"כ הכתובה היא עשר פעמים היא ג"כ ל"ט ושליש כסף צרוף. אבל כאשר בימי רבותינו הראשונים היה מטבע

שלחם מכסף צרוף שהיה כסף בול מאד עד שהיה וקוק שהוא ט"ו ל"ט בשני הזכים ולא היה נחשב לכולם למעט הגירושין ולכן תיקנו לכתוב מאתים וקוקים כסף צרוף שהוא ארבע מאות הזובים, וסך זה הוא מדהנתינו ליתן כתובת כנגדם ומשפוחת מיוחסות לכל הנשים כדאיתא בגמלת שבעה סימן י"ב אות מ"ו בסופו, והיו מקומות שוקוק היה שני הזובים וחצי חזו והמאתים וקוקים ת"ק הזובים וקבלו גם אותן המקומות לכתוב מאתים וקוקים אף שהיו עוד מאה הזובים וכן גבו או לכתובה מאתים וקוקים כדאיתא בהגר"א שם.

אבל כתב הגר"א דאף שאחר זמן רב שהכסף נתייקר ביותר וערבו הרבה נחשת לא גבו ג"כ לכתובה אלא ת' הזובים ות"ק הזובים אף שכתובין מאתים וקוקים כסף צרוף שהוא הרבה יותר דמאתי שהוא עכ"פ סך גדול שלא תנא קלה להוציאה לא הששו אלשון מאתים וקוקים כסף צרוף דכ"ג אדעתא דמעתנא אוליגו, וזהו מה שבמקומותינו בימי הקיסרים ברוסלאנו קודם המלחמה העולמית הראשונה שהתחילה בשנת תרע"ד היו גובין לכתובה המשה ושבעים רובל שהיו ת"ק גילדאן שזה היה תרגום של הזובים וגילדון אחד היה ט"ו קאפעקעס שהיו מאה רובל, משום שהיה סך גדול לענין הוצאת כל אדם לצרכיו שהוא למאכל ולכסות ולדירה ואף שבזמן קיסר האחרון לא היה נחשב זה סך גדול כבזמן קיסרים שלפניו מ"מ היה נחשב זה סך חשוב שזהו שייך להתחשב בזה להמנע מגירושין לסתם אינשי שאינם עשירים. אבל עתה זה הרבה שנים במדינתנו באה"י אף כשהיו עוד מטבעות כסף לא היה נחשב ע"ה רובל שהיו ערך מ"א דאלאר לכלום למנע מגירושין אפילו לעני שבועיים ואף לא שתי מאות דאלאר, וכ"ש בכ"ה שנים תאחרונה ובפרט בשנים האחרונות שליכא כלל ענין מטבעות של כסף כלל אלא רק שטרות המלוכה ומטבעות הקסנים שאין בהם כסף כלל האפילו איש אחד לא יוכל לזון מסך כזה אלא רק זמן מעט שלכן אף אחד עני שבועיים לא ימנע מלגרש בשביל סך דמ"א דאלאר ואף לא בשביל שתי מאות דאלאר, ולכן יש לנו לחתשיב הכתובה במאתים וקוקים כסף צרוף ממש שזה הוא תיקנו הקדמונים כשהיה כסף בול אף שבזמן שתיקנו שהיה תחשבוין ע"ה רובל היה זה יותר חשוב מע"ה רובל שהיה בזמן הקיסר תאחרון זמ"מ העמידו הכתובה על סך מאתים וקוקים ולכן יש גם לנו לגבות סך זה דעיינו מסתבר שנשארה תחננה דכסוף כתובה אינו חשוב למנע מגירושין יתנו כתובה מאתים וקוקים ואיכא קצתם על מה שהשארנו לכתוב תוקוקים אף שלא גבו זה כדי לידע איך לפשות כשהיה עוד זמנים שלא בני כתובה דאדרייתא למנע מגירושין, והוא משה

קסב אגרות אבן העזר משה

שגש כסף צרוף, וסך זה יגבו גם כשנתאלמנה. ולא למנה יגבו מאה זקוקים כסף צרוף שהוא המשים פונט כסף צרוף, ולהוסיף לפי האומדנא מה שהיו שוים יותר כשהיו מטבעות שהיו חוב כתובה הוא במטבעות ולא בנסכא. אבל מהמת שהוא מלתא חדתא יש לתתפטר ערך קרוב לח, כן גלצ'ר.

וקנן אהבך בל'ג.

משה פיינשטיין

סימן צב

בענין חיובים שהסכימו ביניהם לפני הנשואין אם הכתובה כלולה בהם, ובענין שיעור כתובה בזמננו

בי דריח תמוה תשמ"ב

מצי"ב התני בבני אהוב וחביב ויקר כשי"ת הרב תאנון משה דוד טענדלער שליט"א.

הנה אישכך בכתובות ריש דף ג'ו דאיגה יסלה לפחות מכתובה לא בשעת נישואין ולא לאחר נישואין לא בתולה ולא אלמנה ופסקו כן הרמב"ם (פ"יב אישות ה"ח) ורוב הפוסקים, ואטילו לדעת קצת פוסקים שהביא המחבר באה"ע סימן ס"ו סעיף ט' י"מהני אחר הנישואין הא עכ"פ לא שייך זה אלא בשגירשה או נתאלמנה תיכף כשאמרה התקבלתי, אבל כששהה עמה ס"א כיון שבפילתו בעילת זנות מחוייב לכתוב לה אחרת שאי"כ בני תורה ואטילו בסתם אינשי אין לחוש לזה, ואטילו אם יש עדים או שטר שמחלה ופחתה כתובה ברור לנו שכיון ששהה עמה שהיא כתוב לה כתובה אחרת, ואטילו לא כתב סמך על מה שאיכא בידה הכתובה שכתב לה, ואטילו אם גימא שכבר נפטלה ולא מתכשר שוב שטר הכתובה שנמסלה בכתיבת השטר שקבלה הכתובה יש לנו לומר שהם היו סבירין שלא נמסלה הכתובה, אבל דאי כל זמן שאין בידי שטר כזה אין לחוש אטילו יאמר שהיה לו ואבד אינו כלום וכ"ש כשלא אמר זה, ובלא"ה תא לדינא יש לפסוק כהרמב"ם ורוב הפוסקים שאין מחילתה וגם קבלתה ממש כלום ויש לה הכתובה אטילו בגירשה ונתאלמנה תיכף ולא שהה עמה כלל.

ואי"כ נמצא ודל הסכם שבינינו ששעו בשעת השידוכין שהיא בזמן שלא היה חיוב כתובה כשלא כתב בהתחייבותו לה שהוא לתוספת כתובה, יין זה שייך להכתובה כלל ואין לזה לא קולי ולא תומרי כתובה, ולי"מ כשקנו בקנין סודר שברור שכן היה וגם אם נכתב שטר ע"י כזה דשטר תנאים שנכתב בו שעשו זה בק"ט, שלא שייך זה לתחויבים הכרחיים

דעליו דנעשו בשעת הנישואין כחיוב כתובה וכל תנאי כתובה שיש עליהו מרשים אחרים בתוכם כמא דחשיב בריש פ' אע"פ (נ"ד ע"ב), אלא אף בלא עשו ק"ט עליהו וסמכו שיהיה מדברים העקנים באמירה, נמי מכיון שלא חזקירו שבחיובים שכתבו נכללה גם הכתובה אין הכתובה בכלל, וכ"ש אם נצטרך לומר דמה שכתבו הכתובה היה זה שלא לצורך שזה לא אמרינן. ועיין בכתובות דף מ"ד ע"א בשני שטרות הוצאין בזא"ז שבאם איכא איות תוספת בשטר השני מקיימין שניהם, ואם ליכא שום תוספת אח"כ דביטל שני את הראשון וה"י דלא שייך לומר שלחננו ולשחוק בעלמא כתבו שטר השני, וכ"ש הכא שלא נאמר בשטר ראשון כלל ענין חוב הכתובה אלא שטר ליתן לתאשה כשיבוח אלף זוז וכדומה, ובשעת הנישואין כתבו הכתובה, שליכא לנו סתירה ושום תמיהא על זה דתא שני שטרות על שני החיובים הן, על החיוב דנתחייב בעצמו שטר אחד, ועל החיוב דחייבחו רבנו שטר אחר שהיא הכתובה שכותבין בשעת החופה, ולמנתנו בכל הארצות דבני אשכנז נמצאים הוא כן. ולא שייך שיכתבו בשטר השני הויה הכתובה ואוסיפת לך דתא לענין הדין והשם הא שטר הכתובה וכותבין בגוסס וסך דכל כתובות הוא שטר הכתובה ורק זו נקראת שטר כתובה שכן הוא בכל הנישואין והעיר המדינה ולא שטר השני שנכתב בסך אחר ובלשון אחר. וגם לא שייך לכתוב ואוסיפת בשטר השני שהיא הכתובה את חיובי השטר הראשון דתא לפי המנהג אין משנין בשום דבר בכתובה אלא כותבין לשון אחד שהו לכל הכתובות שבעיר, וכ"ש שלא יחלקו לכתוב אף בלשון שהתנו דחופה זו וזוסיף על עצמו עוד תיבנים לבד חיוב דכתובה זו, והוא אחד מעיקרי הטעמים שלשון הכתובה ישנה לכל בחלות כהמנהג לכתובות, וגרשוח ואלמנות כהמנהג לגרשוח ואלמנות, ולכן היא גובה כל שני השטרות בשלמות כשנתאלמנה ונחגרשה והוא ברור.

*

ואגב אכתוב בקיצור עצם שיעור כתובה בזמננו במדינתנו כפי"ם שהוריתי במקום ששייך להורות, דתא בגירושין לא שייך להורות מאחר שרנמ"ה אסר בזרם לגרש בע"כ שהוא הלוי נמי שרצה בגירושין בין הבעל בין האשה הוא מזכרה ליתן לבד חשני ער שיתרצה ליתן או לקבל תגס כפי שמבקשו. אבל נוגע זה לאלמנה, וליבמה כשרוצה לחלוץ ולשלם לה כתובתה כשנשארו פמון וגכסים מתא, ולפעמים רחוקים גם לגירושין כשנחוצה להתגרש כשיתן לה הכתובה כדן. שעד המלחמה הראשונה שהיו מעות כל מדינת ומדינת במזויק היו משלמין. לכתובת בתולה ע"ה חבל במדינתנו ברזטלאנד ולא למנהג החדש מזה אף שבכתובה נכתב ס"ה מאתים זקוקים כסף, וזקוק הוא ס"ו לש